Z 4 A 8 y
Ky 95

leuarsa kuçnia.

PARIZAM

aqua.

1933 ş.

Х4А5х
К95

I. kuçnia.

ſarizan

(apoema).

9988
№ 542
БИБЛИОТЕКА
АБХАЗСКОГО ИНСТИТУТА
ГУМАНИТАРНЫХ
ИССЛЕДОВАНИЙ
74 стр

apsnəɤ ħəntkarra ɨquə təɿra.
apsnə. 1933 ş. aqua.

takzəpxəkuəu aredaktor n. tarkil.
atex. redaktor m. pisyik.
ailiustracia iqaçamtoup l. yayba.

apsnə a. s. s. r. apħənttəɿra „lenin“ ixɪʒ zxəu.
azakaz № 3283. atiraz 1075. aplit № 33.

axɪəʒnəylara.

I.

aſxakua ɪan ercaxu şkuakua
nasəp bzia amoup inapşuoit,
atənyra ərʒnə iməɟaʒakua
aləmha kədçan iʒəryuoit.
amşən eiſəl ɟkurpo esuoit
apsaa xəprəloit, aɫa rħoit,
arxa, ađə, akkara ɫtit
aɟgɪa-azya zegɪə xəɫk irſit,
iguəroɪɪoit ajlar zuəs iazkxaz
psfarak-ħa rəmaʒam qara.
idərʒt naq başa aꝑara,
alaſcara rxə rguə zgaxɪaz
izmərtənyuaz naskɪaʒeit
anəɫ iatoup-ħa irpxɪaʒeit.

II.

e, amra gəlt zkɪə mərxuagla
irəkupxəeit iərlaşua ađkua,
xaxɪ ajyan xqɪoup bərfən iaɟla
sarkɪara rzauoit axaꝑkua.
iꝑəcxt apstazaara laşara
iſtəct axɪʒ apxʒaşa nxara?
aqajlar rəſtamta ſakugəlt
ixɟaxɪaz iʒxɪaz zegɪə einəlt,
aꝑar eikuşo irkəup ruəs;
akulɪturaꝑ bzazara iazcoit
irpərxagou irakupan irbəluoit
irəmoup zegɪə aꝑartia xəs.
abri zyit, sguəroɪɪ iguəroɪɪalaait
samson ayanba ixɪʒnəyzaait.

izyəz.

ʃarizan.

aḳꝑəi axə.

I.

ɟala ɿəla maḳıa irʒəm
jəꝑ innaɿkuaz aḳrə uboiṭ,
rəla rɸə xyam, rguə təxəm
uərt naq ajlar ʃtaxı irgoiṭ.
aɥkuən xuəɥ iɟei iɿəi pṣkouꝑ
ui dzərɸəxo ḳər iraɟouꝑ,
uaxəi ɸnəi idərra iacloiṭ
imza mranə iəla iaboiṭ.
aḳə aqənꝑ ɸaḳə daʃtouꝑ
dxuəcuoiṭ, dnapṣuoiṭ enagı dəɨtuoiṭ
zegıə ṣəqou ixṣəy rəzcoiṭ;
nəs, abəs aṣḳol ui imouꝑ
dɟəmzarḳxa ua daaʒoiṭ dlaṣo
mya iaṣada mcəḳ imərbo.

II.

as dzəqalom ḳrəzxəçua
dxuəɥə aaxəs jəꝑra guə zmou,
mṣən aɸ iqou, ʃxa iḳəlsua
zxə zəguə zegıə bnala iaaʒou.
ui lassə igra izḳaɿuam
ɿəi ɟei zegıə uəs izrəlxuam,
zənʒa dzaiaaiuam, imɥ arxom,
guəla iitaxəu inarħom,
enagı dəybouꝑ, enagı dəxpouꝑ
pərxagas imou, dəzmərtənɥua
uərt rḳaɿra aqnəꝑ icrəxua
ḳər urənioiṭ, ḳər iraɟouꝑ;
pxəzças iibaz iahaz ɿaxəuꝑ,
ui ckıa aaʒara itaxəuꝑ.

III.

abas ſouķ irxəlçəz ɬasħarc
sguə itasķəiţ sara iaxıa,
saſtoup grak qara ısməxıərc
ɬləmha iaharc irxaanə ckıa.
çanə, iaşoup sa ui sheiţ-ħa
uəsgıə grak qara ismouţ-ħa
as məy dəula sa isəzħom,
isħazargıə agura ɬəzgom;
başoup iapsam iaşarak zlam
saſtam sara jlarak rʃara,
ʒgıaşaku başa mcə aħara,
grak aƶə izməxıua dəqam
ɬrəniaşţ iɬguampxo akəi ybei
zəla ıꝑəui aja məcxukuei.

IV.

axa map akə haʃɬaşam
akriţik dəqoup ui azə,
iəla iambo grak-ħa nxaşam
zegıə hiərbaşţ iaxıa uaʇə.
hargı başa aꝑara haſtam
hala, hꝑə-ħa uəsgıə ixyam,
hneişţ eraznak uəs axıəqou
agra amoup-ħa axıarbou,
hķalam apero naxahçap
iiaşam aja mcxuək qamlarc
zegıə hzəħan içabərgxarc,
maçuyəs hnapə inahtap,
ikunaçarꝑ zegıə rtəpkua iara
rguəroıarəla iagarc xara.

V.

uajə mayxuəuma zegıənqara
akriţikra zəlşo rajoup,
uaxıcalakı anaqa—ara
yəqa xyəla rɸeibark iꝑoup.
aƶ iaysua, ɸaƶə igueitoiţ
aja bqarup, mcabznə itqıoiţ
iiaşou şiaşou iʒərçroup
imcəu şəmcəu ckıa iaapşəroup
zegıə rzəħan iəlxꝑəup myakə,

uəs ari zegıə irəlşom
xuəcra dərrala zegıə eipşxom,
irtaxəup zegıə abas akə;
azçaaꝑəm iarban-ħa iara
ui adərroup jdəruoiţ ɬara.

VI.

dəryagı ma ak igxəeiţ-ħa
guəboıan iɬəmtan aɬquəyyə.
zegıə eraznak dərxıəmɜeiţ-ħa
diəmɜbaroup gumbəlla oyə.
iara dzeipşrou ɬixuapşəroup
makıa dɥkuənoup, mbaꝑ ixəçuam
çaralagı miꝑək dəoıuoıuam.
makıa anaps aapşra igəup
iimbac izəmdərua raʃoup
iapxıaqa dəzxıɜaşa jpaɜoup,
ɬa ɬzə enagı guəla drazəup
ɬara dşəɬxəlçəz idəruoiţ
ɬa ɬzəħan ixə itəiuoiţ.
ʒəməoı hasabla ɬiınəsroup

VII.

ſta ixə içəxu ɬeilsərkaaşţ
səzlaʃajaranə szəſtou,
sa isəmħaɜargıə ɬazçaaşţ
iqazſou ɬxata dzeipşrou.
ſmat iadgıəl daxıənxoz ɸayan
ikuşa məkuşa quapa ɸapan
xaxıꝑ iɬaxxa aryaşkua con
ɬarax dmərʃo rəſtəbʃkua gon,
naq amşən aguə dəxpşəlon
çaqa arxa eiuʃ dəkupşuan
kķara đə zegıə ila iabuan,
dəzkuəz axuə apşa nəkuslon,
ſxa qaʃaraças darxıɬaɬo
ixə iguə zegıə qanaço...

VIII.

sənxonda abra zəmħarəz
dqalarəməzţ qara aƶgıə,
ɜaxuei qarmei ua eixəſəz
iɬtuan bərləşla eskıəngıə.

çan, mal dəuķ uaqa ikaʃməzt
Ψaķ azən oy deilahuaməzt,
axa uəs məcxuə ipşɜaran
xuə tbaa dəun, xuə naɜaran,
aſxa, apsta açla dəukua
zegıə ərşanxagan ụaxıpşlaķı,
tənɣran zexıənqara uaxıcalaķı,
amaxu, aſaxu aboıı sirkua
rguəroııa ſtəbʃ xara inaskıon
bərfən bʃəla aĭa xaa rĥon.

IX.

ſmat nxarala dəuoyə mɣəmxan
raxu ĭaxula dķuadan uezgıə,
ynəs imaɜaz psəua pacxan,
agimaməzt uaha qargıə.
axa ua sasə izaaiuaz
guəla zla akətan ieiuaz,
zegıə rzən iguaĭ xuɣ artən
dəɣɣon dxʊmaruan guəla drazən,
bziala ĭaabeiţ-ĥa dərpəlon
apsĭa raĥa naq ineigon
uərt raaira rcara deiguəroııon,
mşənzargı naq aguə dərzxəlon
iəmaz uəsgıə deigɜauaməzt
iəlaxı bzançə eikuiçoməzt.

X.

iɣeiqəķa xuɣ ķnə dgəlan
dəmʈaɜaķua uaxəi Ψnəi,
xuəɣi dəuĭ dərapgəlan—
„ĭaai dad, ķaķalķ ĭķər qamlari“
yəi uaʈķəei axķkua ireioııəz
afaʈ bziakua hatər zkuəz,
uərt enagı xazə iʇaxən
asas iaaiua izə iərpşən;
xuəɣəi dəui uay dzaxıəsuam,
axa mamzargıə iabarbo
ui azə aloıura iabakulo
məzķə ipşaargıə irbaɜuam
dara irfoiţ qəķəei xuələi
quədi bəstei apərpələi.

XI.

iɣķuən dəqan pĥəs daaimgacəzt
ipha dtəphan dsirxa dʈan,
uaha uəsgıə, xşara rboməzt
uərt iguəroııo rəmaçkua ruan.
ſmat ipĥəs imcxuəmz ķıaΨķ lakuən
kuralagı dmaɣməzt ķər şkusa drəkun,
axa cuta-habla eimlərqıon
guəlagı zlagıə zegıə drəxıɜon,
leipş çarəķ aaigua duboməzt
dməşnə dçəxnə ləynə dəynan
ilķua ilſtua ſxaɜĭa ickıan,
ajala pxıa uay dəlſtuaməzt
dguəroııon ſmatgıə ləla dəΨxuon
danʈo la dlaxumaruan, dəɣɣon.

XII.

axa dəryagıəx ajəʈra
makıa uərt ĭrəlamsər qalom
Ψaʈrazmaigəlazamra
rəynə rguaraΨ ckıa ilaşam.
iqouր makıa rjəʈ çaskua
rja rjə ialouր itouր rəgukua,
zda ixuartam psəxua zmaɜam
amşgaga abaşa uəs zlam,
uərt irəmouր ahatər bo;
iaxıcalaķı ualķ eipş irpxıaɜoiţ
ui eipş zəmuəz psəķ ieipş dərboiţ,
ui azə aķ rəxuom iaxıco
iĭəmuən zĥaz oıaķ diyəzouր
zegıə ireiʃouր zouĥaz ieipş dſouր.

XIII.

znə psəxuraķ qara iqan
aaiguamķuanə kətaķ aqnə,
ui zəpsxuə ruaz ſmat diəuan
ieiĥarc aĭaqĥay dneiţ aynə.
apsxuraxıə zegıə cargı auan
bzia eibabon eiuaʃan,
axa Ψəla ianeikuəmĭa
aaigua agıanərpəxıamĭa,
dənΨəjçanə ran drəſtiţ

uaxı izcartaz ſouķə dərgəeiţ
ataaʒa rual lara ilbeiţ,
xıəməʒoı rəmam ſta irxərxəiţ
qara irbalakı ipxaſom
guərya gutəxa-ħa aķ qarçom.

XIV.

ſmat iguəlara pħəzbaķ dəqan
dsasən, mra laşaran dəpxon,
lxə ləxşəy məcxuə ibzian
ləʒbaxu əqan ləΨxuapxıəʒ rħon.
ſmat ipa iason ua dneiluan
bzia dibon dimbar dguəķuan,
iguə ipsə ilaşara
imra imza imş şara,
ui laķun iguə açan dtan
dəʒar dtənɣməzţ pxəzla dibon
znə eixuaɣɣon znə ajabʇ rħon,
Ψənla şar iΨapxıa dgəlan
aaigua dəqan iara iqnə
gutəxa xıaa iħon ua iʒbnə.

XV.

axa abar iaxıa xəmşuƿ
iynə dəqam lara diəmbac,
dgıəli jyani zegıə iʃmaɣuƿ
qara daķəuam ɣaoıa imfac.
dneiţ uaanʒa eipş aguəlara
pətraķ dƿarc xumarra ɣɣara,
igutəxa ixıaakua ləirharc
ipşʒa guəķ dnaləxuapş—dəibarc.
axa uoy daxəm ynə guara
aşta taʒuƿ aynə laſcouƿ
ala tənɣnə iʃouƿ cguəķ Ƿouƿ,
iqou tənɣrouƿ zexıənqara
başa bʇəkgıə qara ikugom
raxui ɬaxui uəsgıə iubom.

XVI.

axa, aynə daxınavalaz
abar ibərləş ibərfən,
irccaķ arasatra şəqaz
dguəroıaua dneixəeiţ dnalzəpşən.

dəuķ mərçəķua largıə dgualteiţ
ləla lΨə məcxuə eixaɣɣeiţ,
dəynə ddəkuleiţ işqa araxı
lguə ləps ialou ui ləmş iaxı,
iara uəsgıə ləşqa dneiuoiţ
uaha Ψaqara dəzpşʒom
dbanə dəmneiķua qalaʒom,
ilapş ləſtouƿ ləşqa dpəruoiţ...
uəs einieiţ ryəqagı qaraķ
rnapə eimərxəiţ eraznaķ.

XVII.

askam xuəɣ igəlaz ikuƿeiţ
rəda dəqaʒam aẓ qara,
tənɣ iʃajoiţ apşa rəsueiţ
iərzxucueiţ açlakua dara.
arſna iaxıƿaz xuɣəķ dpxaſon
ryəqa işƿou irbar-ħa dĩon,
ui azə znə dgəlan, znə dƿan
rapxıa rəſtaxıqa dənapşuan.
iaxıƿaz iɣɣon, ua ixumaruan
jəƿəi Ψaƿəi ajabʇ iqaz
xaça izħaz apħəs daazgaz,
uərt irΨən, ua rəʒbaxu rəman
ajabʇkua eimərdon naq-aaq,
apsaa ɣərsəruan naskıa naq.

XVIII.

açəxuƿan iason iΨazikţ
gutəxa dəus imakuaz rħara,
başa ʃajarakua dərquaçţ
dəiasţ dzərguaquazaxı iara
„gutəxaķ səmouƿ isəmħar auam,
ui şəsxıaau aynəqa səzcuam,
zaķu uəsgıə ſta ibdərxeiţ
ʃala ʃəla eilbərgaxeiţ
bguə azəmco iqalarəm
snaķuşo saaķuşo amcxu səzħom
ui azə bargı aqa bsərbom,
sxə ba baxı irxouƿ izʒarəm
məcxu bsguapxəeiţ, byəzara staxəuƿ
spsə nərxara bnapə ianəuƿ“.

XIX.

arʃna dpxaʃan dakumîţ iluaz,
axa nas aɟajara lguaoɾiţ,
iason tənų ixuəcua iqaz
dxuərɣə xuərdan dəneizəpşiţ.
„çouɒ, iason, sşutaxəu zdəruoiţ
bzia suboiţ, ui eilsərgoiţ,
sxə seigɜom ua uzən başa sꝑom
mşənzar sxəloiţ sagar-ħa sîom,
izɜom, bzia uzboiţ sargıə
axa satoumçan usquaç znə
acara staxəm as spərnə.
istaxəuɒ saapşərc maɣķ uezgıə,
pətraķ snapşaapşərc, xuəɣək zbarc
sdərra maɣgıə pxıa iazsərharc".

XX.

as eipş aʃtaxı dəuķ mərçəķua
naq, ataaɟa şaaiuaz irbeiţ.
iasongı uaha aja mħaķua
dgəlan dcarazə iꝑiərxəieiţ.
exıazəħan uaha ʃta agıbasħom,
başa aja məcxuə basərgaɜom,
bguə btaxuəc, bxala ckıa bara
haikuîaxəɒ znə dəryagı qara.
uəsqan haiɟajaɒ işahtaxəu
axa uezgıə sguəoɪueiţ, bazaaişţ
saja isħaz ckıa bxə azcaşţ,
nas imarioɯɒ iuꝑəu—ħaꝑəu,
iaja danalga iargıə ɗceiţ
dxuəcua largıə ləynəqa dneiţ.

aybaꝑəi axə.

I.

amca zcrou abnara eipşxa
aʃxara mcabzla ibəluan,
bziarak ianiaz ieipş isirxa
açar guəroɪıo aıa rħauan.
iaxa iaaz apsxuraxıə iqaz
harixan zguə zxə aapsaz,
dəryagı uəss akə ləmķəķua
ɣķuəngıə ɜoɪabgıə dərzəmpşəķua

ʃeɟɜa dgəlan luətraqnə dtan,
lʃaꝑə xţən lmaxuar eiləxən
nəîəi ɜaɜei ħənɟxa ilxıʃən.
qəmʃi xuələi eimguħo drəbɟan
dərꝑən: luəskua uaanɜa dzəgxaz
xəmş la dəqamķua ilɟənxaz.

II.

uəs lassə ltaaɟa zegı gələeiţ
amra ꝑa angəla ʃeɟmtan,
araxu aîaxukua eildərgəeiţ
dargıə tənų eilgəeiţ akrərfan.
iason uəsura abnaxı dceiţ
ʃarizan rpha guəlara dneiţ,
ʃmat ţkıackuaķ ikən rɟa rxəixuan
abarçan dꝑa iəmɟəî xəirɣuan.
iccəîxa iaħəzba dəu ikən
eixa eiguîra iznaua
iziərķlakı azə imcagua,
iţkıackua pətķ ərşan, pətķ ɟən
amş go cguəķ ua uərt irxaꝑan,
znə irîua ʃaꝑəla iaķuan.

III.

harixan aynəqa dəynan
saani ɟəcei ɜəla ilẓẓon,
adalap eiîa sarkıalꝑuan
sabacķ rəkumķua iqalçon
zegıə danrəlga ʃmat iaxı dneiţ
aquarđ rgəlan dəizaaiguan dꝑeiţ,
axa başa dəmꝑeiţ lara
drəlagəeiţ ajabɟkua rħara,
aqar şraɟaz, apsxura aqnə
naq işcaz araxı işaakuaz,
dəzlapşəz ilbaz, ilahaz
arpar „oɪeykua" ua iꝑəjnə
işəxumarəz atarɣei şərgaz
iəyua aşta dəu işaķuşaz.

IV.

axa uərt zegıə lguə ilnarħom
məcxuə dguəroɪıaɜoiţ ua lara,
sirķ qara işlahaz yaʃom

darꝑom ui dartənɣuam ara.
„dnəquarouꝑ oyə axara.
irckuꝑ ui zegı rəbziara!
sa saxıcaz izbaz isahaz
aʃgıa abzia səzlapşkuaz,
ckıa iuahar sirîa iubaşţ
məcxuəla uguəroıar qalaꝑ
xaxıqa ajyanaxı uagaɜaꝑ,
axa zaku ſta iudərlaşţ...
— maꝑ, iha—səzdəram sara,
bəzmərꝑo as tənɣla qara.

V.

sirk abri-ha zmaxʃ ianərkua
phəzba bziaɜak sa dəzbeiţ,
saxıləxuapşəz aaigua səigua
səla lxıəpşiţ sguə uaxı iənxəeiţ.
lpşra, lsaxıa dara ibziouꝑ
lxʃə panə ljyaxər ikupsouꝑ
lꝑaſa, lgəlaſa mcxuə eiΦkaauꝑ,
ləqəmſ qıaqıouꝑ, ləlaguə tbaauꝑ,
ləg-lbza-ha qara ak səmbeiţ
danʃajo, danəɣyo mrouꝑ, dpxoit
ləkuşa məkuşa zegıə laşaxoiţ,
szəzçaaz zegıə dsəmadərΦxueiţ
zegıə rəla dsiərouꝑ deitahaꝑuꝑ
aʃajay dhaur dhanasəpuꝑ“.

VI.

„xatala ibbeiţ aẓ dşəqaz
axa işpaqou ltaaʃara,
zegıə rapxıaɜagı iguabtaşaz
ui akun iaxıala bara“.
„ui azən zegıə isarheiţ
iaşan mcəmkua agura sdərgəeiţ,
xar zmakuam rouꝑ bzia inxoiţ
aua, tənxa rdərueiţ irboiţ
lañgıə dəqouꝑ labgıə dəqouꝑ
laſʃa yəqa xaʃa rparuꝑ
rəΦkua gəlouꝑ, rəmaꝑa xſuꝑ
başa ɣkuənʃam, axıəɜ rəmouꝑ
aga iqouꝑ, aſxa icoiţ,
araxu aîaxu nəquərcoiţ“.

VII.

„ui bziouꝑ, hara ataxəuma
axa, ləjlaꝑ iuahazei,
ha iahnaalo iqou louma
ipxnagılam ilzaauazei“!
„as axıpouho azçaaꝑɜamei
ui azə xıaa qaçaꝑɜamei,
irhaz ala ləjla bziouꝑ
zənɜa hara dhapxanagıouꝑ,
ajla zəha ui duzərqom
ui azəhan uzləgutasuam,
uəs iaꝑoumbo aẓgıə lakum
lçkıəs eihaugıə ui dənrəʇɜom,
iaxıa uaʇəha ipşuam aẓgıə,
axa dəqouꝑ dcom iaxıagıə“.

VIII.

uəs anakuxa ſta nas zpşrada
ui auəsura naꝑ arkꝑuꝑ,
axa uaqaz ihamada
izəlşaşa bziak dazkꝑuꝑ.
uəs işʃajoz-xəma psəma
aî daaxəçţ auanta ləma
dəɣya dəxumarua ſarizan,
irhakuoz, iruaz zegıə lahan
dxuəcua tənɣ aſſəha dnaꝑeiţ
axa ui lzə ipərkuaməzţ
izΦəz ruəs la lqnə irɜoməzţ
ui laairaz xıaa-ha qarəmçeiţ
irΦən uərt rajakua rhara
kıaoıria bzia irxəiara.

IX.

kər eimçarkəiţ ialaʃajeiţ
axa imanîalaz drəmbeiţ,
lada ipşaaiţ yada iceiţ
aẓə izkuguəoırəz dqamleiţ.
„ui azən îzəpşaauazei
məcxuə aqa zəjbauazei
ɜəkur ilşoiţ ui dazəkxar
uəs iuərꝑ, inapə ianxar,
axa səzdəram izakuəu,
iason iahouma iuama

ɫxala agiamħa ɫaɸəuma,
dabanxo lara iabəḳuəu
iəşpa, iara iɟəməɷzar!
ɫara amala ɫaapsouazar.

X.

ſarizan ilħaz dazxuəciţ
dakuşahatxəeiţ ui harixan,
ſmatgıə iara ua dazḳəlsiţ
raja aḳəṛɸəiţ, iaailaɸan.
kıaɷırias-ħa ʒəḳuər dqarçeiţ
raja ui iqnə idərɸeiţ,
axa ſarizan iralħaz
iason imuərħa ilxuəckuaz
məcxuə lguə ialsiţ harixan,
„imuərħa baja işpalou
bara uəs xıaas işpabəmou.
ħa iahħo hħaɸə daxəpan
uaha cartas-ħa imouzei
ui ɟajaragı zataxʒouzei“:

XI.

pətḳ bɟəsiţ xaxı amra xaleiţ
dəunei aşoura itanarɫţ,
ɸəda nəquara uadayxəeiţ
axa ſmat aḳ uəsgıə dəpnamḳţ.
iɸeibiteiţ, ixtərpa ixəeiçeiţ
ijɟa-eimaakua niſeiçeiţ
dđəkuləeiţ, ʒəḳuər işqa dcoiţ,
ɸças ilabaſa aſtəbɟ goiţ,
ui axıairsua çqa içqıo
irnəyuoiţ aſxakua ađə
iḳapsoiţ acəpxı aɸəddə,
ryaşɫa apxʒə inapxeiħo
tənɥraḳ-ħa amaʒam q̣ara.
axa dɸauam uezgıə iara.

XII.

dəuḳ mərçəḳua uaqa dnaʒeiţ
daxıcoz xəla ʒəḳuər iynə,
danneiɟqıa oyə dikuɫeiţ
axa dnaɸeiţ ɫſərak aqnə.

uəs eizeiţ aaigua auəs ʒuaz
xuəɥi dəui q̣əkurei zraɫuaz,
ʒəḳuərgıə daaiţ açəxuɸanə
apxʒə raɟa ilçua daapsanə.
aɫſəraɸ iɸan hamtaḳə
ajabɟkua auəs mxə rtəʒɫan
ſouḳ eiɟajon ſouḳ rzəʒəryuan,
ɸa ſouḳgıə naq iqan zəmyaḳə
axa dgələeiţ ſmat agımərçə
dnasḳeipxıţ ʒəḳur ađaxıə.

XIII.

„ʒəḳur dad ɫara auəs juan
ɫaapsa ɫəqouɲ uajə ara,
axa abra uəskuaḳ səman
saſtan irḳıaɸɫa urħara.
xəlaɟqıa abri-ħa ualxnə
uəçarrei udərrei xuəcnə,
uynə suzaaiţ iaxıa abra
izgom uahagıə ɸaẓ igura,
iaxıa szəſtou auəs aqnə
uəda dsəmaʒam guəɷərta.
ui azən səynalom ynarta,
sguə spsə sguəɷra uədnə
səɸudəzgalţ ſəbɟ aguazə
tənɥ uanɸoz upsſara azə.

XIV.

oyra uəlouɲ bzia uəqouɲ
uəɥḳuəna eilqıouɲ zegıə rzə,
uay izə enagı ḳrə uapsouɲ
x-eigʒara ulam aḳazə.
abna aynə ḳər unəquaxeiţ
aɟgıa bzia eilurgaxeiţ,
art reipşkua uajə iubama
iaxıa iac naɲ rəlouḳəma,
iħaɸəu uara iudəruoiţ
seipş aẓəryə ruəs qauçaxeiţ
rəgutəxa rxıaakua urɸaxeiţ
enagı auaa rzəħan uaapsoiţ
izzəmdərua darban iqou.
zləmhakua daguou zlakua xyou.

БИБЛИОТЕКА
АБХАЗСКОГО ИНСТИТУТА
ГУМАНИТАРНЫХ
ИССЛЕДОВАНИЙ

ſmat iaſa eihab ɬliman dipan
ɥkuəna quəoɪan çara iman;
iarɦeiţ ruəs axə açəxua;
qara uəsk işalaɟajoz
iqalarc bzia işərboz,
ia iaxəiɦaaua dşaxuapşua
iguapxo iguampxo dirharc
ui naxəs napə adərkərc.

XXXVII.

„nan astan haɥkuən uiyəzouƿ
ua iuɟaaɜo əqam uezgıə,
abra qara uəskuak hamouƿ
makıana iahamɦacţ azgıə.
pɦəzba bziak qara dəqouƿ
ləpşra lsaxıala deikuɬaɜouƿ,
ləɜbaxu dara bzia irɦoiţ
ɥkuən, ɜoɪab zegıə lara ilɸpsaauoiţ.
ui lɜara eiɸkaa iaxuapşua
dəqam iqazəmſo azgıə
ləpşɜara ixnaxuoiţ zegıə,
aqar rqnə danəneiaaiua
ləda az dqalaƿ uzɦarəm
lnays ɸaz guapxartas dəuzkrəm.

XXXVIII.

lan, lab, nas laſɟa axıərpar
eitaɦaƮkuouƿ, uərt zegı ştaaɟou,
uaqa izlou rkətan ajlar
zegıə irdəruoiţ izeipşrou.
rɸə takəuƿ, rkuadər pşɜa knahouƿ
rkambaſi, ruardəni eiçaɦouƿ,
mal iazrəcham kər rxaɬaloiţ
araxu rzanuƿ apsasa rxıɥoiţ,
rmharei rkuaskei eiɸayapouƿ
ak uzrəvbom izakuxalakı
ynəz bnaz uərt rzəɦan uaxıcalakı,
rəmɜərxa asarkeipş ickıouƿ
boɪɪəck ua uəsgıə azə imbac
xuəɥi dəui oyə imərqac.

XXXIX.

jlala ha haçkıəsgıə ieioɪɪuƿ
uərt auaa ianakuzalakı,

zegıgıə rəla eitaɦaƮuƿ
vbak uzrətom izakuxalakı“.
„dad ari dasnə zegıə lərpşɜeiţ
grak-ɦa rəmamɬa ilərɸxueiţ,
axa uəs akuəm uazxuəc skıa
ui gulakəs xəs iamou harba,
laçan iumɦo bçan iuzɦom
uaj iahamɦo nas ianbahɦo
ɸazn as axa anbahamo,
uərtkua akgıə raamta qalom,
nas, dad uara uşpaxuapşuei
iapsouma, uguə iaɦouzei“?

XL.

astan ɸəmt aſſəɦa dxuəcuan
uərt axıənɜaɟajoz dƮanə,
axa irɦoz gualan iman
inarboməzţ, dƮan dɸaɦanə.
„iaşouƿ aykuən pɦəs daaigarouƿ
ɬpsə ştou ari jbarouƿ,
ikunagouƿ auəs naƿ zɬərkəz
ianaam.taz guatan iſtəɬxəz,
istaxuƿ, zeoɪɪaqam uəsuƿ.
ui bzanç maƿ sara iaɟəskuam
ɸəçgak atan xara sgəluam,
başam, guəroɪɪa qɥara ɸəcuƿ
guzərhagouƿ iguəɬkə ſtəxgouƿ
kıəba mkəkua jyan kulagouƿ.

XLI.

axa ui akuəm auəs zlou
uəs zlan iqou ɸakuƿ ara,
ɬara iɬɦo ɬəzlaɟajou
iapsam uərtkua akgıə rɦara.
apşra asaxıa oura-tbaara
ləxuda təxuxua lneiaaira,
ləxɟə xıapşƮ kuazo iləkupso,
ləqəmſ hark ləla itəpxo,
iɬəxuom iɬzapsam ɬara
ɬa ɬəzſtalaşa lxata louƿ
alaməs ckei dərra ckei rouƿ
as anakuxa lpşra macara

ui nəɫəuꝑ ibaşou xaħuꝑ
ui guryara-ɟgıouꝑ izyaxuꝑ.

XLII.

ləynə dşəqou naq ltaaɟara
lan, lab rmal irəmou şraɟou,
rɸə rḳuadər aynə aguara
ui laſɟa arparɟa zeipşrou,
izban uərt ɫa ɫəynə iynalom
rynə rguaragı ɫara iɫərtom,
aʒoıab aɥḳuən rəynə inxoiţ
rɸəi rḳuadərigı dara irꝑxoiţ,
ɫara iaajgaz ɫəynə iynou
iaxıa uaɟ imco rəpha louꝑ
naʒaʒa ayənra dalouꝑ,
ui louꝑ ɫara ɫzəħan iapsou
ltaaɟa zegı başouꝑ iaair icoiţ
asas daxı ieipşəuꝑ apsɫa rħoiţ.

XLIII.

ləjla bziouꝑ oy daxəɥɥom
ui haçḳıəs deioııəuꝑ xara,
as aja apsanə izbom
aẓ iɸə bzançəḳ aħara.
ajla xəɫtuꝑ, başa ɿagouꝑ
ui auaa irəqaçamtouꝑ,
jlala iqam auəs oyra
iaşa çabərg agubəlra,
ajla zmougıə iapsam raɟouꝑ
iʒu ipsəu zguə zxə taɟu
dərra zmam zla amsa xəu,
art zegıə başa rəpskua touꝑ
rəʒbaxu bzia uayə iħom
imcxuꝑ dəuneiaɸ iqou rbom.

XLIV.

hara iaxıa ajla haſtam
ui naq iʒiţ ipsiţ zənʒa,
ui uaha guabləs ihamam
içouꝑ xlanç adgıəl aguanʒa,
ajla təʒɫei axıʒi ħaꝑəm
ui aguərya ſta xəs irḳəm,
itaxəzar ajyan dalçəz

ltaxəzar abna dəlçəz,
zegıə aḳouꝑ ajlaꝑə uəsʒam
oy ipşra isaxıa imouꝑ
ynaꝑəḳ imouꝑ, yſaꝑəḳ içouꝑ,
oyə dzlaieipşəm əqaʒam
dɟajoiţ, doyəuꝑ aja iħoiţ
arxa, ɗə, rɸə dəqouꝑ ḳriuoiţ.

XLV.

nas iarban iargı ajlar dreiuouꝑ
azin imouꝑ tənɥ anxara,
iara iguapxaz jlas imouꝑ
ui azə itaxəm xara cara.
ha dahtaxuꝑ oy ḳrəzdərua
guəḳ psəḳ ala enagı uəs zua,
zſamxə çaru, zguə zxə q̧barou
ɖərças amca zəlqıa icou,
uəs iaɟəmɫo, uəs eiyəzjo
aaſara zlam, aapsara zkum
alaməs zmou, aɟgıara zlam,
tənɥ imꝑo guoıuoıuala ikupo;
iahtaxəm ha ajla psata
hara ihauroup axata!

XLVI.

dara bzia eibabarouꝑ
zxaꝑ guapxarala iaaibago,
uəs anaḳumxa iaquəçrouꝑ
eibamgarouꝑ uərt eibaɿo.
uəs jꝑa-q̧ara iqalaxeiţ
ẓəryə guəryala iarꝑaxeiţ,
aẓ dərguəbzəoıua ɸaẓ dɿaua
ɥḳuən iɟəmoı apħəzba ilmua,
as auəsura bay alam
bziabara pxıa igəlouꝑ
zegıə irxaḳuꝑ rſa ialouꝑ,
dəbʒouꝑ, dbaşouꝑ ui aẓ izmam
iqam eihau məɥxara zmou
uəs mariala ziaaira xıantou".

XLVII.

astan iiħaz aḳgıə lguampxəeiţ
harixan ixuəcua iꝑaz,

ɟgıaşaku iħazła ilpxıaʒeiţ
lguə ialsiţ iqnəꝑ ilahaz.
„asɟqıa sguəɷuaməzţ nan astan
iuguampxəeiţ, iuəxızei izban,
rəɟgıa rbzia ʐər iħama
uəs ma uara iuguampxama,
lxata dbziouꝑ dhnaalo dəqouꝑ
dəşpargəei-ħa aʐgıə iħom
guəla zla oyə haiərqom,
iaşouꝑ iaçaſəcua raɟouꝑ
uərt, dahpərxagam-ha aʐgıə
iħazar iqaloiţ uezgıə“.

XLVIII.

„işpa ui sara isɟəmɷəm
ui saꝑən pasagı aħara,
sa isħo axıxou uaxı aḳuəm,
sa isħo ꝑa uəsuꝑ ara.
ui sa səla, spsə eipş izboiţ
sguə sxə məcxuə iqanaçoiţ,
saſa, stənxa pħəs daaigozar
ui aɥɥa xumar salapşuazar,
sara szəɟło iꝑeimxar-ħa ouꝑ
iłzeiɟamxarc, guəryas iłmourc,
guəla zla oyə imaharc,
ajla, başa, mal staxəm ouꝑ
səzɟajo abasqaḳ sꝑanə,
uərt ɟgıaxar łəzꝑom łpsə ſanə.

XLIX.

łart bzia ijbaz anaḳuxa
zeipş qamlac, iqałça łəmꝑan,
amala ianguapxaramxa
iapsam! łguə izalsua izban“!
ui aſtaxı xara imgaḳua
uaha mcxuəḳ raxı imħaḳua,
astan dgəlan iynəqa dceiţ
dargı xənħən ixuəcua iꝑeiţ.
ſmat auəsura ixaştən
dxuəcua tənɥ aſſəħa dꝑan
astan iaja guəla iʒbuan,
ittənəjg alya naxəlçən,
aɷba ţrub eipş iyeiuan xaxı
apşa iaqıon anaxı araxı.

L.

„uikuguəɷ nas abrəgı dialouꝑ-ħa
dalam haɟgıa, hbzia aḳgıə,
iagızahħazei uəsḳ haꝑəuꝑ-ħa
həidꝑala araqa zegıə.
izban, iarban, izitaxəm
iason dzəzḳxaz dzakuşahatəm,
iɟagouzei, xıaas imouma
iɟ ꝑaħouma, ij agauma,
axa, maꝑ ɟgıaşaku iħoiţ,—
iħaaiţ hara hpnaḳuam aḳgıə,
iqahçoiţ ha huəskua uezgıə,
ui dzaſtouzei amş igoiţ,
daain dꝑan, dɟajan dceiţ,
zegı idəruazła nahirbeiţ“!

LI.

ſarizan daxıꝑaz ilguampxəeiţ
harixan ilħaz dəzzaɷəz,
axa iamaḳnə agıləmħeiţ
lguə aazgarəz ixənzərħrəz.
„izban san ari zəbħouzei
bguə rşə mcxuə bəzɟajouzei,
ui dꝑəməm haſa eihab iouꝑ
iiħaz mcəm haitaxuꝑ azouꝑ,
ɟgıaşaku hɟəmɷrazə agimħeiţ
mcəm-ħa ui, itaxuꝑ iara
axa banaquəmçʒa bara,
imʒaḳua iguampxaz iħeiţ.
ajla başa amal rtəʒła
ui ouꝑ dəbzərbaz dəꝑmoyła“.

LII.

„maꝑ, astan ɟgıa məɟgıa haimħeiţ,
aiaşa axiħaz raɟouꝑ,
pərxaga ruam ha hzə, iceiţ
iataxəm, ſta łaquəç iazxouꝑ“.
ſmat daxıꝑaz abri eipş neiħeiţ
uəs agıəmçiţ amragıə tałeiţ,
ieixa imaxuar inḳəlſnə
ittənəjg amca inəlſnə,
araxu ałaxu rzə rguał dəntəçţ,
uəsqan açar rəbɟə tənɥxuan

rtəpkua rpşaauan, ipxıarəluan,
dəunei zegıgıə alaş axəçţ
apstazara aɸeikunaḳuan
arxa-đə ikuçuan, itaɟuan.

axpaꝶəi axə.

I.

amra bzia xaxı ixalxıan
ʒəḳur daaiţ aynə iɸḳənço,
uaaiſ-ħan iason dnasḳeipxıan
digəeiţ xara aẓgıə imbo.
ḳər ua diaɥɥeiţ ḳər ua diaxumarţ
iqazſala məcxuə dəilaɟţ,
nas dnaꝶan dalagţ aħara
dzəſtaz dəzzaaiz rəynə iara
„uara aɥḳuən bzia zzərħo
zeipş dmariam-ħa irpxıaʒo uouꝑ
ujla zaɟuꝑ, axa uəckıouꝑ,
ſta ouꝑ uara ianunaalo
qara iunaalo aẓ daaugarc
tənɥ aſſəħa uəynə uənxarc.

II.

utaaɟa snaꝑə ianərçeiţ,
dəqouꝑ aẓə abra aaigua,
iansar-ħa dara seiguəroıeiţ
zda dmaɥu aẓ louꝑ uaxıəlpşua.
apşra saxıa la iləgəm
axħaa, açħaa-ħa aḳgıə lxəm,
iaxıala uaxıləxuapşua dckıouꝑ,
aɟa xaa lxouꝑ, məcxuə dəpşʒouꝑ,
uəlapş xara iuzləxgom
ləg, ləbza-ħa aḳə ubaşam
lguəḳra macara uaſtəşam,
leipş zeipşəu aaigua uləniom,
aiaşa sħaꝑ, dsəmbacţ sara
ui ilədsḳəlo aẓ qara.

III.

ltaaɟa reipş ataaɟa bzia
qargıə srəlampşəcţ sara,
iaxei uaxəei rəɥḳuən gudia

dɸəjnə dđəkuꝑ nəquara.
qara aḳə izlauguampxo
xuɥgıə, dəugıə, uzlarxəɥɥo,
iqam ua isəmbeiţ rəynə
ui eipş ja uzħom aẓ iqnə.
iuguapxozar salaɟajoiţ
agıaxsərçuam uəsgıə sara
iaxıa uaɟħa izgom xara,
aḳ souħar iaxıanaꝶ sđəkuloiţ
scoiţ naq rəşqa aḳə səpşʒom
səynəi suəsi xıaas-ħa isḳʒom“.

IV.

„iaşouꝑ ʒəḳur sara dsəmbacţ
lara ui dzeipşrou-ħa aḳgıə,
axa iuħoiţ aḳə deipşxaşţ
uəgura zgoiţ sara uezgıə.
axa istaxəm, maꝑ, sara
ui eipş uəs exıa anqucara,
istaxuꝑ maḳıana səpşərc
snəquarc, aḳə zbarc, aḳ saharc,
seipş ẓəryə rɸə aqa ubaxeiţ
axa istaxəm qa rbara
uəynə ḳaɟua, uuəs nəɟ xara,
ui adagıə ḳər uaapsaxeiţ
ui sxaştnə anəîgıə safuam
sguə iaçouꝑ, sſa ialouꝑ ipsuam.

V.

uiaqara uasħom satoumçan
saquçuoiţ ſta abra sara,
uargıə uaha aḳgıə soumħan
ui iaçəxuou exıa ara“.
„as səmguəoıţ, iason, iuəxızei
art reipşkua uxə zrəluxzei,
lara iaxıazə îyəḳ drəpsouꝑ,
abzia, assir zzərħo louꝑ!
dəuɟəməoıxarꝶ vba ləmouma,
ma ẓər ɟgıa iħama qara,
ua uguə ləxîarꝶ eipş lara,
utaaɟa rguə nurxouma
uərt guroıioiţ ui auəs azə
iaagəlon iqam aḳ azə“.

VI.

„auaa zegıə irtaxu eipşəm
zəkur, ui udəruoiţ uara,
sa istaxəm sakuşahatəm,
iaxıa ui apɦəzba lgara.
dos iguapxo iɥəsu ouɒ
aʒə dxaauɒ, aʒə daşouɒ,
suɦoiţ usquaçərc ui azə
başa aqa umbarazə,
aynə ķrərɦazargı iaquəçaaiţ
sa işəstaxəm-ɦa ubra
urədƫal idərga agura,
uaapsoiţ axa rguə aztənɥxaaiţ
ui auəsaƫ ari naxəs
uaha irəmķərƫ ɦaƫ uƫəs“.

VII.

„bziouɒ işumuəz naq eitasɦaɒ
inasəgzaɒ utaaja rqnə
ckıa srəzçaaɒ irɦaua sahaɒ
rəşqa uaxı sneiuoiţ aynə“.
işiɦaz eipş aynəqa dneiţ
iiɦaz şimuəz mzaķua iɦeiţ,
ua iƫan itaaja zegıə
ataķ iiho iazpşən uezgıə,
axa ari taķs irahaz
məcxuə irjəməoıxəeiţ dara
iazpşəməzţ as ja ahara,
zegıə reiha harixan daxıƫaz
dara xıaa dəus ui iqalçeiţ
jgıaķ ianiaz ieipş amca lnarķzeiţ.

VIII.

„nan ɦara ui haizxucuam
hara iahɦaz dazaaiərouɒ,
ajgıa məjgıa idahķəluam
ſta dəpşkam ari idərrouɒ.
ha hɦaƫ daxəpan dabaco
mamzargıə as iguə işpato,
dazaairouɒ iahɦaz iahguapxaz
ha ibziouɒ ɦa hazlagaz,
ha iaadəruoiţ ijgıa bziou

hxuɥəm iaxei iacəi hamiiţ
haşlazar zənzaķ hmajiţ,
haſtouɒ abzia laagara
eilzərgaşa ataajara.

IX.

zaķuzei iəxızei, iahazei
ian dizəmdərua, iab dimbo,
zxə zƫəm ieipş içalazei
itaaja rɦaƫ agura imgo.
as aķuzar hɦaƫə xəeimçozar
ha nəs, abəs haimſozar,
ha haɥķuən iouɒ-ɦa dahtaxəm
ui anaysgıə ara nxaƫəm,
abas ckıa uiajaja nan
zənza dəmyaſazar dazaaiɒ
aynə abna iguə dtaxucɒ,
uara iuitarəm guəboıan
iagıa iouɦargıə aķazə
dəujpxaſoiţ enagı zegıə rzə“.

X.

„dad abri ajakua ilɦaz
uaha dəuķ agıacsçom sara,
iɦa iiɦaz ha işahguampxaz
ui hguə işalsəz jgıa hara“.
ajakua irɦaz iguə iaateiķəiţ
iara ixalagı ķər dxuəciţ,
abri aſtaxı dgəlan dceiţ
iason daxıəqaz işqa dneiţ.
iason dƫan, aſſəɦa dxuəcuan
dguaan dəqan iguə eilaĭon
dməj pxəz iguablə dibon,
axa ui dabaqəz dxaran
dizərbodaz aaigua iara
zəmya dəqan aΦaqara.

XI.

„iuɦaz rasɦeiţ uani uabəi
axa dara rguə nnarxəeiţ,
iķanaʒiţ rəguəi rſamxəi
məcxuə iarxuəciţ işanxəeiţ.

as uħaꝑ-ħa iguəoɪuaməzt
bzançək ari eipş iazpşəməzt,
ani abi rꝑə udəruoit
axşaara rzə rəguə bəluoit,
daΦaẓə ieipş dzakuxalakı
axa sceiɳtei ui uazxuəcxeit
uəsgıə ſta akə uazkəlsxeit,
maꝑ aɟukrəm iuasħalakı
uani uabəi urəzxuəcəşt
sargıə mauk hatərla subaşt.

XII.

atpha dəbziouꝑ, leipş dəqam,
hara daadəruoit, daabaxeit,
dlaɬəm, ddaguam laɬnə dgəlam,
dsiərupꝑ, hajaxukua lahaxeit.
hauķuən iakuzar iahħo xəeiçaait
hara dəzzahkua dazaaiaait,
haja pimΦrouꝑ haimərpxaſarouꝑ,
nəs bəs haiſozar dhazxuəcrouꝑ,
maꝑ anakuxa aynra dalam
hauķuən qəm-ħa agiahaşam
hala eixauyo ibaşam,
ui izən hguə bəlua hqaluam
ui inarknə haiɟꝑəmuaaxaşt
inapşua ajlar sirɬa irbaşt".

XIII.

„iamuit, nas ſta işpazuri
ui eipş isguampxo krəzbaxeit,
uaha sxə abasərxari
carta səmam sərqaꝑaxeit.
iaşan ui auəs staxəməzt
bzanç azaaira sguə itaməzt,
axa sani sabi səlçguəſozar
uargıə uguə arxıɬaɬozar,
isguapxa, isguampxa aai sħoit,
anaxı, araxı, snaħə-aaħuam
irounə aja uasħauam,
ɬa iaxıəɬħo ɬaaigua sgəloit
işəɬħaz iqaɬça ɬara
ɬnaꝑə sanuꝑ agısħom sara".

XIV.

ɜəkur məcxuə dguəroɪeit daxıꝑaz
dəryagı imeirΦxueit zənɜa,
axa iason ɟəmoɪs işimaz
myaſo dəqan iɜoɪə qapſɜa.
psrak eipş iiſoz dalargaleit
ixə iguə ui targaleit,
amquba aɜə idərjit
ixaara, ibziara rxuaΦəit,
xərxarta imam Φaqara
aɟqıa izərhait, dərkəit dſaha
dieipşərꝑt agıəzzəmħo aΦaha,
ui aſtaxı iΦəjəlt rəmacara
iceit naq ataaɟa dərbarc
auķuən aɜoɪab eixuadərpşərc.

XV.

Φəi kuadərlei ak rəgməzt
maꝑa yəꝑala eikuɬaɜan,
iaxıneilakıgıə eiçaxoməzt
zegıgıə rzə zənɜa ixəiaɜan.
ataaɟa zegıə rəynə iqan
inein iΦəjçən kər iꝑan,
ſoukə uəs ixumaruan, ſouk yyon
alaf uħa ajabɟkua rħon,
axa iason pəxɜ ikunaꝑon
atəpha dpxaſon zəmya dəpşuan
lass agəlara iazəxıuan,
rəguə təɜəɜaauan iɬon
izeixuapşuaməzt rΦəneiçəxnə
eisəzɬa iꝑan rxə larqunə.

XVI.

iason aΦnə ada dibaxıouma
uaqa dzəznargaz atəpha,
ma lɟajabɟ-ħa iahaxıouma
imouɜacţ ləla atapşra.
xuəcras dimam, lguəblra ikɜam
ila iΦə xəlkua dꝑaɜam,
largıə ubas ila dtampşəct
dəyyo dəxumarua lmahaɜact,
ajalagı ızbaxu mgact la lqnə,

axa ui aḳuxəeiṭ agıəmçiṭ
ineiz ɸəjlan ſtaxı igıaɿiṭ,
atpha uəsgıə dđələmçiṭ ləynə
axtqıara eipş ſouḳ aain, iceiṭ
mariala zegıə pxəzças eilgəeiṭ.

XVII.

uaha ʒəḳur dəmꝉeiṭ, dəmgəlṭ
ui naxəs dco daaua dəbɿan,
ſmatgıə imaz zegıə eidigalṭ
aɥara aura dazəpşuan.
iason darꝉoməzṭ iguə şuan,
iaxei uaxəei dənapş-aapşuan,
itaxəməzṭ izɸəz dəryagı
dxuəcuan iguəryeigon enagı;
axa iazxuəcda, izboda
ui eiɿarada iqaçouꝑ
axuəɥməɥḳua zegı eimdouꝑ,
ſta izəlşoda, aḳ zħoda
ɿajaꝉ amam, aẓ dzaxəpom
ui azə maꝑḳra qalaʒom.

XVIII.

dəuḳ mərçəḳua rɸħara pərɿarc
guəlei zlei zegıə ua eizeiṭ,
pəſyə xuyə uaa naq icarc
izkuguəɷuaz nalxnə idərꝉeiṭ.
uərt eikunəxla eikuła iqan
xra rzəzuaz eihabə drəman,
iceiṭ naq, aɸħara pərɿeiṭ
naqgıə aaqgıə eizərazxəeiṭ,
uaha xıaa-ħa aḳgıə rəbɿam.
joxumş rəɸnə ui akurłouꝑ
ui aɸħara xħaa aimourouꝑ,
aẓ imşala aẓ deiçaxuam
ui aqnə hatərla eilgoiṭ
dous ilşara zeipşrou rboiṭ.

XIX.

ui naxəs ua iguərɷaran
aua tənxa rɸeizgan iꝉan,
aɥamguər aħon ḳuaşaran
aſꝉə irxəiaz aşta itan.

arpar zegıə neiuan, amaç ruan
ſmat iɥara izdərxəiauan,
zxə ieigʒoz-ħa aẓ duboməzṭ
tənɥ başa aẓ uəsgıə, dꝉoməzṭ.
aẓə aʒlagaraxı dəqan,
aẓ akəta drəlan iħon,
ſouḳ asnə aſap qarçon,
aħsakuei aʒɷabɿei eizan,—
ſouḳ ꝉanə aşəla rəxuan
aşta drəckıon aynə rəpsson.

XX.

ſmat izçaauan ineiaaiuaz
deiçamxarc qara aḳazə,
aſꝉkua, arəjꝉ aḳ imam igxaz
zegıə rzə deikudərłarazə.
„iugxo azə upxamſan,
sꝉəmoyəm sa sqnə iuəmʒan,
iħa uzərguaqua abərjə
sa seigʒom isłəngıə sḳuəmjə,
səyn aşaxa axouçargıə
seiguərɷoiṭ iqalom aḳ sħarc,
ui seigʒanə maꝑ-ħa səꝉarc,
amɸ ialxu zeipşrazaalaḳıgıə
snaꝑə iqanaçoiṭ sara,
uərt uəsəm upxamſaaiṭ uara“.

XXI.

„maꝑ ſaħan agıə sarguaquam,
arṭ zegıə łəmɥala seikurłouꝑ,
izaḳuxalaḳı szəɿło əqam
srəjꝉ əqouꝑ, səſꝉə səzɸaħouꝑ.
aqəkurei aḳuən isəgəz
szərguaquaz qargıə ismouəz,
axa ixxıə zgaaiṭ ubrəgı souṭ
put łḳə uasman ica itixṭ,
xara siməſtiṭ sguə irdeiṭ
art zegıə isapxanagılou
saſɿa, sguəlaɿa səzlaꝉou,
łara słəkuguəɷnə salagəeiṭ
iaxıaꝉəi sa sɥara aura
łart łqnə isəgxom aḳ sara“.

XXII.

iason abar ʃta mɥəbʒək çuoiţ
dəmaraħuoiţ, daaiuam yəngıə,
dʒərçuam bnaoyças iɸizoiţ
dəlouƿ naq abna eskıəngıə.
atpha bzia iiboz diʒəzţ
ui lxabar-ħa aķ imbacţ,
danimba qaloməzţ iara,
axa ui diqunagəeiţ xara,
iara uəsgıə iguə dtouƿ
ui dixaştnə iqalazom,
dəzlam başa çxəķ-ħa cazom,
dəryagı lbziabara dalouƿ,
dibom, axa dəpxoiţ, dķaɥɥoiţ
enagı iapxıa dgəlan iboiţ.

XXIII.

uəs rəməşkua irpxıazoz nʒeiţ
uaʒ aķuxţ rɥara aɸħara,
tacaagaʒa rɸeidərgaləeiţ
eikuʃa aķ rəgəmķua qara.
xaɾ zmam uərt rapxıa igə!ouƿ
arpar raʒouƿ azoıabʒa əqouƿ,
rəjƿ rəfaƿ iasnə idərxəieiţ
yəi uaţķa rjiţ, rkıafkua qarçeiţ,
iɸəjlţ ayn-amra antaɬoz.
aẓ anaxı dəyuan, aẓ dəhħon
ʃouķə rbʒə rounə aɬa rħon,
ar ireipşnə rɸeibarķ iaxıcoz
rguə dəun məcxuə dara
xıaaķ-ħa imaməzţ aẓ qara!

XXIV.

iaxıneiuaz uəsgıə ɥaran
irəgxoməzţ zaķuxalakı akgıə,
ui apîma iynə guəroıiaran
eizon aẓ dagəmķua uezgıə.
işonə aɥara iaxəçiţ
yəi uaţķəei rʒa azna rjiţ,
ataca „xuɥ“ uəsgıə dəxəian
lyəzʒa zegıə eibə'a iƿan;
dəuķ mərçəķua ua içəsiţ

iɸəjlţ ayn-amra antaɬoz ..

axa dʒəuoiţ, ləlaoɪərɜ coiţ
lan dələķuşoiţ „iləxışa“ lgoiţ,
dΦəjərçţ ləmaƤa lyəƤ ſtərxəiţ
amya ikuləeiţ aɬa-ħo
elpxaququa aΦʃa rəſtəbʃ go.

XXV.

aɥara xəian ſmat iynə
ataca laagara iazpşuan,
aɦsa, axaʃa rΦeibarķnə
guəp-guəpla zegɪ ua eizauan.
uəs aΦʃa aguaɬ italəeiţ
dara xəsra oɪuoɪua qaləeiţ,
uəsqan iguroɪɪaran xumarran
zegɪ rzən mʇəjyada ịpərran,
aʐ naq dəyuan, Φaʐə araxɪ,
aʐə dşiaşaz aynə dəynalţ
aΦaʐ Φəla dasnə dəxumarţ,
jlar rəla iƤən abarçaxɪ
zegɪə gəlan uaxɪ inapşuan
eibarguəroɪɪon rguə azhauan.

XXVI.

dΦəjərxəiţ ataca iaargaz
ilpəlan amɜərxa aqnə,
aɦsa, axaʃa iləķuşaz
dəudərboməzţ uaxɪ unapşnə.
lanxua xənƮə pſənƮə dləķuşeiţ,
naƿ ərgɪəʇla dguədəlķələeiţ,
apara Φərƿ irxəian ilķəz
ui ltaca laaira iazərpşəz,
lxə ikuləpseiţ iara ua.
ua· eikupon apara rəquɬon
aʐə ixon aʐ ddərħazon,
nas dəynargalţ iləzɜaƮua
ataca aynə aɬa-ħo
naqgɪə, aaqgɪə rqama einqɪo.

XXVII.

aſapa dəu xəb igəlaz
iaxaƮeiţ ajlar eiΦapşua,
irxagəlan amaç rzəzuaz
xuɥəi dəui eikuşaua.

aɥara başa oy iibac ɥaran
naɒ-einqıaran, aɬa ħaran,
ayə zjəz ɒərɒəlxa iʇan
aja eimarkuan, rguə mca tan,
ſouk əkuən iasnə ikuaşua
irua rzəmdərua eilago,
rſaɒə axıdərgəlo rəmbo,
ſouk xumaruan rɸkua irəsua
aşta ɔa axərxt irɔaoıueit,
aguaɬ ɸərxəit aanda rəcqeit.

XXVIII.

ayn-xəbra çərjeit xəsrəla
kuak-ħa ak nnamkəlo qara,
abərkıəl ɸərjeit ɸəħʇəla
iagudlaua ana ara.
aɸkua zegı amra iɟgəlan
apəxzə rəlçuan ioıiazkuan,
iguamçuan rəgukua kədɬon
agırəmfacəzt, amla iagon,
uajə uajə rəſtəbʇ ɟgıaxon
zegıə eiguədlauan eichauan,
axa izbodaz iguaquan
uərt zəʇkuaz ua ayara rfon
irua irħaua ak rboməzt
ɸə rəmasgıə rguə yoməzt.

XXIX.

eilagıəʇuan zexıənqara
ajlar ʇoməzt rəbʇə raɟan,
uzrəlsuaməzt la macara
eimarkuan kuac-bəyə irxan.
azoıabɟa ynə iamkua iqan
uəsda eibarguəroıio iʇan,
eimdo ayamguər adərɬon
aɬa, axızərʇra alers rɬon,
ɸa uadkaxı ataca dgəlan
dpxaſa-pxaço dɬaua
dʇar dɟajar qamlaua,
kasə lɸarɬən yəza dləman
ui dəlxəlapşuan zegıə rzə
ak iltaxu llərharazə.

ayara başa oy iibac ɥaran...

XXX.

uaqa jlar neiuoiţ dərboiţ
axarî rtiuoiţ izəlşaua,
ianneiua arparja xəsuoiţ
ayən, xəbra atuan çjaua.
amaħ aguəlara dəqoup
znə ua dəkuioup, znə ua dƭoup,
aɥaraxı dneinə izalşom
dəpxaſoiţ, ila izjərgom,
miƭək zuəz eipş dɥaxəup
dnapşnə iboiţ uaxı iqarço
iahuoiţ abɥə inəmɥaзo,—
pħəss iaaigaz lbara itaxəup
izdəruam, dzaku lara
znada imbacţ ljaara qara.

XXXI.

axularaxı eixəeiţ, amra taɬeiţ
eilgoiţ ſta ɥara izxaƭaz,
amaqaraja zegı gələeiţ
dərbeiţ ua ataca iaargaz.
axa uəs işaaz izcouma
napəda rəynəqa irſtuama,
yapxıa aştaᵠ asţol dərxəieiţ
eita ɥara ua iqaləeiţ,
uaqagıə yəi uaţkəei krərjiţ,
açəxuƭanə apsɬa rarħeiţ
asasja rəkunaga rərteiţ,
dəuk mərçəkua dargıə əkuçiţ
iceiţ rxıəſtraxı rxə rƭəmkua
ayə iaſnə iaxıco rəmbua.

XXXII.

ajlar əkuçiţ, aɥar eilgəeiţ
aynə aşta zegıgıə taјiţ,
ſmat inxara kıaptak ieipşxəeiţ
aɥara iiuəz dəjnarħiţ
axa makıa uəss imam
uərtkua raxı akə dazxuəcuam,
itaca xuɥə dleiguəroıioiţ
ixə ipsə ui ilxtniçoiţ.
harixan dləkuşoiţ, dləzзaƭuoiţ

ləmş ləçx aynə dəynouɒ
dɫtə-ḳaḳaɥuɒ mraɫa dlaşouɒ,
rnaɒə dəkugəla dnəqurgoiţ
aḳ ləgrəɿuam uəsgıə lara
izɿnəmxoz douţ rəynə dara.

apſbaɽəi axə.

I.

məzḳə, yəməzḳqa çiţ eiſcəlţ
atacei aynə ataaɿei,
zegıə rzə ui lxə dourəɿţ
ileiguəroıon anxuei bxuei.
axa izpsaziz ibaşan
apsɫa irħoz apşa iartuan,
ataca drəkumɫţ aẓgıə
la çəxuala dərzpşuan zegıə.
dɿajozar ilħoz zegı aoıran,
bzançə dəɥɥoməzţ aḳazə
enagı dguaa dəqan zegı rzə,
ɸənla dɽan, uaxəla dəɿan
işar ixulon xular işon,
uəs luaməzţ, aamta zegıə con.

II.

lpşra lsaxıa izeiguəroıoz
ui gurçquɫdan ui zegı taɿən,
qara uəsḳaz izlarəxuoz
uəsgıə aḳ qamleiţ ilaɫən,
aɫt bzia apşa iɸnarɫaz
zəfyə, zxaara zegıə ḳapsaz,
ui eipşxa ləxıʒ, lpşa ceiţ
lahatərkua zegı ḳapsaʒeiţ
iɒaţudaxţ ləpşrei lsaxei
iqam ləxaa ləpşʒa aḳgıə
uərt rzəħan dləzxıapşuam aẓgıə
iḳanʒeiţ ilxaz lɿəi, lɿei.
iaapşiţ işbaşaz eraznaḳ
uaaras işləmaz aluɫaḳ.

III.

lxaça iɸə laja xaaməzţ
dixuaɥɥoməzţ ui bzançgıə,
iguə iaxuoz aḳ qalçoməzţ

iɿəmoıəz dərɸən eskıəngıə.
iguə ialan uəs daxıəqaz
uəsda başa aynə daxıɽaz,
aẓgıə iɸə daxıəxaaməz
ia iqnə daxıapsəɫaməz,
axa işpeiurəz dneiuan uəs
znə dlaxumaruan, znə dləxuaɥɥon
xaala dɿajon ləguə qaiçon,
enagı ui dimaʒan xəs,
pətraḳ uəs hazneir-ħa daɸən
inapşuaz rɿəpxaſarazən.

IV.

axa ui izuaz uəsəmxəeiţ
deiɿamxar deioıəmxəeiţ lara,
es şar ɿajaras iqalçeiţ
rəynə iapərçnə xaz-cara.
„iagıa izʒargıə ſta isəzʒom
ui mħaḳua tənɥ ara səzɽom,
harɸəcɒ ataaɿa, hcaɒ xazə,
ui eioıəuɒ enagı hara hzə.
iagıa uuərgıə izəxıʒoda
taaɿa guartaḳ zegı eilaɽouɒ
asas daaiuoiţ, atənxa dɽouɒ
uqa hatərla izboda,
xuyəḳ ieipş uqouɒ eskıəngıə
xtəss iumouɒ uara zegıə.

V.

uani uabi aḳər rəlşoiţ
rxə nəqurgoiţ maḳıa dara,
irua irħo ruɽə rdəruoiţ
inxalaaiţ aſſəħa ara.
xazə hcar naq htənɥnə hanxaɒ
aynə aguara ha iahɽxaɒ,
bəcaḳ xəuɿar uara iuɽuɒ
ɿyanḳ puqargıə uəynə iarsuɒ,
amal hazrəchaxarəm ua.
staaɿa rmal du aynə iſtouɒ
ui ha haipş ẓəryə irəzxouɒ
saſɿa hacxəraaɒ eiḳuşaua.
aḳ hagxarəm izaḳuxalaḳı
dſəclaşţ ihavsua dzeipşxalaḳı.

VI.

iason ui aja kər darxuəciţ
iguə ʒgıa ialsiţ məcxuɜa,
ila eiçəx dnaləxuapşiţ
amca icraləeiţ dəqapfɜa.
„izban ibəxızei bzərguaqzei
bguə iaguampxarəz ibbazei?
aynə staaʒa bguə ndərxama
iakuməz aja barħama,
xaz-cara as bzeilahazei
staaʒa azgıə bguə rzəmbəlua
zegıə nəʃnə aďnəqa bxə bərxua
eilsərgarƫ izəbəmħouzi,
art reipşkua əqan irɜouma
saatk imħakua inrəʃuama“.

VII.

„maƞ sara uərt agısarəmħeiţ
ʒgıas irəlou ħan agıəzbom,
xaz cara şahzeioıu zdəruoiţ
ui ua uqnə bzançə izɜom“.
„xaz cara oy deilahuama
ui ajouƞ ħa idərzouma,
iqou ynəi guarei hʒəzgoda
haxəzbaauada hđəlzcoda?
ha iahƫuƞ Ψakə hzaftouzei
hxə hzaməxuaua hrəchaxa
haynə hguara zegı lafcaxa,
abas anxara zlapsouzi
ui ckıa bazxuəcər eilbmərgoi
xəs çxuas iamakuou zegı bəmboi“!

VIII.

„uərtkua zegı sara izdəruoiţ
zənɜa gaɜasgıə sxə spxıaɜom,
axa zegıgıə xazə icoiţ
ui uzdəram ħan agura zgom“.
„iqouƞ eiΨəçra eiΨəçuoiţ
sara səpşkam uərtkua zdəruoiţ,
axa ui xşəyk-ħa zçou uəsəm
enagı xuəcərtas ari kƫəm.
hara xazə hazco iarban?

hzərguaqzei ɜ-haçalama,
aynə hazəmkma haisuama,
ui atəɜla fta ibmərzan,
ibmərhan az iaaiua ico
iahxəɥo hada ja rəmħo“.

IX.

„iagıa uħargıə isguapxom
sa istaxəm abra,
flarak zegıə sa iszeilərgom,
uaha saxuartam rmaçura“.
„baja çaauƞ, məcxuə ixıłałouƞ
sʒa ialouƞ, ixnə isəoırouƞ,
hart hazlou bnaƫ uaauma
Ψaqaraƫəi iaan iqouma,
bani babi ryəzʒa rouƞ
aɜoıab dəqazar dbaħfami,
zəla zpsə eipş bəzbo lami,
art rzə ba ibħo pxafarouƞ
ibaneifaşam az qara
ui axıəbħalakıgıə bara“!

X.

„uakuşahatmzar, ʒəmoıs iukuazar
iuahaait sa səzməxŭaz ouƞ.
aynə gəlazar fouk Ƭazar
izlasəxuo iarban rxazouƞ“.
„san sab rəmala irƬanə
sa sənxoiţ ħa xazə scanə,—
ui eipş bzançəkgıə iqalom
ajangıə sΨə iasərħom,
sa sşərəxıɥaz isxıɥoiţ dargıə,
rpsə axıənɜatou uəs izgoiţ
rguə iamərgakua rəmaç zuoiţ,
uərt rguə ialsşa ajakgıə
ara ismaharouƞ bzançə
dzakuxalakı azə ixqıanə.

XI.

sguəoıuaməzţ sa abas bqaloiţ—
iaabərħuoiţ-ħa bguə eraznak,
axa iamuiţ bxə bərxoiţ
auayəmra aşqa zənɜak.

bxə bmərɸeizar səbtaxəmzar
staaʒa hatər rəkubəmçozar,
ui eipşkua iagıa srəniaxeiţ
isguampxo auɔskʊ̈a zbaxeiţ.
uay dəznəmio akgıə əqam
sa isxaram bɸeixar bəqan,
hatər bəkun bəynə bƫan
izmuəz anakuxa, saxuartam
bca iaxıəbtaxu akgıə sĥom
ui azən sʇəuam sqabom".

XII.

„uəs anakuxa uəmş bziaxţ
ɛgıahzeilam iaxıarnaxəs,
ynəi guarei zegıə amca ikunaxţ
isəzrəlam uərt sara uəs.
axa məşkə-znə ui uaxıxuşţ
uərt iuuz şxuartam eilurgaşţ,
nasgıə ixıaaugaşţ ui məcxuə
axa, iaag... içalaşţ uguə
uarxagɜaşţ uara zənɜa...
izəpsouzi, uəsqan uzboda
ſaɸakˌ ampən ukuzəʇloda,
iprə icaşţ axıƫçəs naqɜa
ʻunəʇ urəchaxa ara
iuzəmdərua uaxıco qara".

XIII.

„sara sşənxac aynə sənxoiţ
bzançəkgıə guɸəoıra sagaɜom,
san, sab izləmşo nəquəzgoiţ
iaha seioııəmxar seiʒaxom!
axa ʒgıala ad ikuxaşa
uay dəzxuampşua zhatər caşa,
ara izɜaƫuzei ba boup
uəs bəqazçougıə bara bxoup,
amdər xuəcra oyə darɜuoiţ
bzançəkgıə tənʮla dənnarxom
guərya məryada ui darƫom,
„ıɜua əɜuoiţ ipsuagıə psuoiţ"
şamaxa aʐgıə izənkˌəlom
guətəxa xıaas-ĥa iqaiçom.

XIV.

abas aſtaxı art eixuozma
iagızeixuapşuazma uəs mamzar,
kreiɛərua aynə izƫozma
zənɜa eibambo imeilgarl
ui inarkˌnə agıərzeiləmxţ
naqgıə aaqgıə ʒgıala eipərçţ,
maƫa yəƫa akˌ nəlməʇiţ
iaalgaz zegı lgarc iſtəlxəiţ,
uaha uərt eixuampşua eilgəeiţ.
ui naxəs iason dtənʮxəeiţ,
ataaʒa zegıə rpsə rſeiţ,
rxə rguə atəp ikuleiţ
„rguərouaja" rtaca dərpərçiţ.
ləla iztampşua dərəſtiţ

axubaƫəi axə.

I.

ſmat zənɜa imyaſo ibeiţ
aʮara iiuəz dşəxnarʇaz,
imaz zegı naq iləkuiçeiţ
ataca-ĥa aynə iaaigaz.
axa dabaqou uəgı dəqam
daazgazgıə ua aynə iƫam,
inxara xuʮə mcəuraxəeiţ
auaa eizan irfan iceiţ.
atakˌ kər şkusa izərhaşam
aɸaʐ uəsgıə izaaigaɜom,
ia iaxioua agibaɜom,
ſta ipsə tan deinəlaşam
iqəkurei nʇeiţ ica taʒiţ
dəzkuguəouaz iraxu iſiţ.

II.

uaanɜagıə ilşara maʮən
axa ui uajəkˌ deiʒaxəeiţ,
imal itaca iləkuirɜən
ixə iznəqumgo dqaləeiţ.
asas daair iifo imam
akˌ dzəzguaqua zlaaigo izdəram,
iynə taʒuƿ iouam dəşƫou
amala itiuam kˌrəzmou,

iara apşĥa akət drəlouꝑ,
harixan aşəlaz deimdoiţ
aşaara ləma işar dcoiţ,
bzeihan ĭərla ianɥo raȷouꝑ,
aguĭaȷa irxıpşuꝑ xara
iaazkulaz irmfac rəzxara.

III.

iason dnəquoiţ dneiaaiuoiţ
iynə dəqouꝑ akɾiuaĭa,
ilaxı eikuꝑ ķərgıə dxɥəcuoiţ
ixıəz inəpşəiţ, uamaĭa,
axa izviboda izxarada
ui azən oıas iſtixuada,
uaanȝa eipşnə dəqouꝑ iynə
ixıəz iĥom, aȥgıə iqnə,
ſarizan dəıɥoiţ diaxumaruoiţ
iguə qalçoiţ eskıəngıə
xıaas iſtimxərc qara akgıə.
iargı znə-zənla iɸəſtixuoiţ
iɸameriaşom ui zənȝa,
ixə dacxəraauoiţ mbaƥȝa.

IV.

ɸnaķ ſəbȷon aȥgıə dicəmķua
aɣnə daaiţ imala astan,
ataaȷagıə uəs iaɸəmķua
təny aſſəĥa rxala iƥan.
aquarđ aargan irtan dƥeiţ
ķər çuan drəmbeȷtei apsĭa rĥeiţ,
axa iarpxaſţ iiĥoz uaanȝa
rəla xnaķəiţ iarxuəcţ mbaƥȝa.
harixan ui oıaķ ieipş ilſaz
iiaşan dşəltənxaz eillərgəeiţ
laja ialanə abri lĥeiţ:
„nan iuĥaz iaşan işiaşaz...
işiaşaz myaſo agura zgəeiţ
akə mcəmķua içabərgxəeiţ...

V.

uəsqan nan ȷgıa uguə nsərxəeiţ
ui sa sguə ialouꝑ ȷgıaȝa...
sȷei sȷəi zegıə irəlqeiţ

axɸa xıant eipş iqbaraȝa“...
„sara ȷgıaķ xuəcnə səmȷajeiţ
amc alaķu akgıə ĭasəmĥeiţ,
iiaşaȷqıan abri şaxəlçuaz
guərya xıaa ĭa işĭələmçuaz,
uərtkua zdəruan sara uaanȝa.
ajla başa, pşra macara
artkua rəla eibətara,
akə iapsou uəsəm zənȝa.
axa ĭxə azcazar sguəroıioiţ
sxə sguə zegıə ui iszardoiţ.

VI.

ui eipş aſtaxı dəuķ dnəmxəeiţ
iargıə dgəlan iynəqa dceiţ
ſmatgıə uiraxı dəicnaskeiţ
akə itaxən eibagəeiţ...
ſmat itaca aynəqa dceiţ
lƥə ləmaa zegı đəlgan ilgəeiţ,
axa ui daxıneiz tənɥ iƥam
xıaa rəmamķua rəynə iynam,
xıəmȝoıəs iſtərxəiţ ui ltaaȷa;
uaxgıə ɸəngıə xıaas irəmouꝑ
rguə pjo igujajo iƥouꝑ.
eiharaķ rxə iakurçţ laſȷa
raĥſa daxıķarəȷəz aķ rbom
rguə içalan qara iarƥom.

VII.

art eiſȷa mşkə imƥaȝaķua
zegı xələei bqarləei rəɸdərxəieiţ,
uaxəla ɸənla mĥaȝaķua
aȷgıa ura aşqa eixəeiţ.
znə iason xara dgıəlķ dəqan
başa aķuməzţ uəsķ iman,
dxənĥən dəɸəjlanə daauan
iyngıə ineira iazəpşuan.
ui dşnəquoz daxıcaz anraha
iſtalţ amya izərķţ dara
aȥgıə imbo iƥeiţ qara,
znəķ dərbar aķ rtaxəm uaha
igudçan ilgoiţ iara ua.
drəcharſo iqam rguə bəlua.

VIII.

dşaaiuaz aaigua rbʃə dərgəeiţ
„uΨəumərçsən uara ala,
uəmşala zegı hpaţudaxəeiţ
exıa utaxarouƿ ʒgıala“.
işpeiuaz ixə aberxoz
pxıa ſtaxıə carta abeiboz,
amya rķən iķuşanə iΨan
aʃgıa iaſtan rguə amca tan...
dəştadərxoz ila iabeiţ,
axa dbqardan agiqunəməzţ
ħəzbala uəsgıə drəxuoməzţ,
uəs aquak-ħa aƚakıkua ntqeiţ
dΨəjqıanə dķahaiţ zəmyaķə
izəmħeiţ ajaķ-ħa aķə.

IX.

dşəuazəruaz dşəgujajoz
uəs ʒgıala ixəçiţ ipsə,
ixə iΨə asaxıa imyaſoz
ua eicaķəiţ eraznaķə...
aʃgıara zuəz zəmya iceiţ
abna rĭəra aķķar iagəeiţ.
dtadərxəeiţ Ψəƚala izəſtaz
ʒgıala ixərxţ ipsə ixaz,
iΨəxua məzda napşə-aapşua
ſarda aamta ua ixaxəeiţ
iaxıcara ambo işanxəeiţ,
dşəpsəz anadər impşəķua
axə şxaz aynəqa eixəeiţ
amya dəu işanəz iceiţ.

X.

iason iguə pΨə inəkusuoiţ
apşa quanda iasua xaaʒa,
amra yəzaķ ieipş ixumaruoiţ
iΨapxoiţ xaxıƿ iharaķʒa.
axa uərt ila iabouma
iqou inəu iahauama
guəmbəl naƿəla dtadərxəeiţ
ţsa şhamla iʃeiʃəi rbəlʒeiţ,
amya dəu igaz agutanə.

ua dəzbada, ua dzahada
deikuzķda tənxas imada,
ixagəlouƿ jyan xəbranə
guabans adgıəl xĭaƚa içouƿ
aƚapəqap xlapşyəs izƿouƿ.

XI.

quapa Ψapa iΨəķurşouƿ
xra-ķaʃaraƚa eiΨapşua,
rəbʃara aſſəħa dəkuiouƿ
iguə zegıə rtənynə aķ imbua.
dəzſəz guəroıioiţ rəlakua yyoiţ
rəxımʒoı rxəx işzaxuo icoiţ,
ui ada uaha aķ rbaʒom
aΨaķ uəsgıə uərt azxuəcʒom,
iazxuəcuagıə rəʒbaxu ħouma,
uəs eipş iqou aʒgıə raķuʒam
ui eipş xəi dərrei dərztaʒam.
aķulıtura uəs rbaxıouma
ixuəyə aaxəs abna iouƿ,
aſxa, aga rbʃara ibʃouƿ.

XII.

ikıərķıərua amra şəqaz
aguaƚaΨ iaadəxxəlţ aΨə.
aķuadər uəs işakuiçaz
iakunə igəlan ixuarnə...
ui anərba zegıə eibarħħeiţ
aķ şəqalaz rguə azyeiţ,
işzaxuauaz aguaƚaxı iyţ,
aΨə aķuadər akux inrəʃţ...
iabaco rxə abadərxo,
dabaqou iara ixata,
dabarbo rpa, rguəoıərta ſta,
ſmat ddəkuləeiţ işilşoz deixo
harixangıə diſtaleiţ uaxı
iqarçeiţ adərra zegı raxı.

XIII.

izahaz qara aʒ dnəmxəeiţ
zegıə əy iđəkulţ eipxaququa.
ſouķ aΨə aſta ixəleiţ,
ſouķ zəmya iyiţ eimdaua.

dara eimdeiţ aqa ʒgıa rbeiţ
myei zəi irdəruaz irəzceiţ...
dabarboz daxıəqaz ķrəbʃan
nasgıə, axulara aaiguan.
harixan ddərxənħiţ ſtaxıqa
egıərt uəsgıə iyua eimdon
abna, akķar irəls icon,
inəquon işzaxuoz rɸəxuqıa,
aagəlra rəmamķua qargıə
ayar pəxzə rəlçua zegıə.

XIV.

uəs dəuķ agımərçəķua dərbeiţ
eimdo işcoz qara aaigua,
açəxgıə zənza ilaſceiţ
ʒəmza arķəmķua agıumbua.
ineixagəlţ dəʒazîa daxıəſtaz
iadərķəiţ aʒəmza irəmaz...
iabaqaz iason dtaxaxıan
dxıîaîan ipşra eilagaxıan,
idərra uadayən ʒgıaza.
ax-iabəlxıaz deikuîə dəſtan
ahasķıən iaʃ ſala ixqıan,
dəſtərxţ saķasla dxıantaza
dçaa psxa deikuxîaîa ʒgıala
ʒəmzarķla idəkulţ myala.

XV.

çxə aguanə iynə dnargəeiţ
itaaʒa məzdakua rqnə,
xəla guəla zegıə eilaleiţ
ixalţ aʒəmzakua arķnə.
xaxa xəmş apsə dəķɸan
uaxəi ɸni ʒəuaran, xıran,
iani iaħſei ſarîxa iʒpən
rəla aapşuan... rxə rguə zegı pɸən,
ſmat ađə dəkun dəgujajon
dguaqxa aʒəuara daɸən,
ilaoıərz neiuan, iguə xuən,
dməʒa, dəmʈa apxəz ibon
axa uigıə guəryan uezgıə
gunķəlag iboməzţ qargıə.

XVI.

aynəi aguarei iazkuaməzt
eilaarcəruan ikəlsəz jlara,
uei tənxəei azgıə dagəməzt
zegı alaƥan aqabara
iaaiua ico zegıə dərʒuon
uərt, auaa gəlan eildərgon,
astol əqan arpara gəlan
iʒəuarc ikulo iboıa rkuan.
auou zħoz azoıabja əqan
uaqa igəlan eikuşanə
aΦə əkugəlan ixqıanə,
ipsəz itənxa dadgəlan
iadʒualon ua ineiua
rəlaoıərz con rəguə bəlua.

XVII.

apsəzra aΦnə oy dagəmkua
akomΨarakua zegı eizeit,
uəs ibaşanə akumkua
məcxuə irΦeinə iqarçeit.
aja ixərħaait dzəpsaz rħeit
dəzakuəz jlarə iddərbeit.
aſəbʒəſtaxı apsə dərzit
ajlar eizaz rynəqa eimpit.
ſmat itaaʒei iarei naƥeit
axa irua, irħo ak rbom
rguə kədłoit, tənynə izƥom,
rəynə rguara qabaraxəeit
iaħſa dguəkuoit x-garta lbom
işar ixulom, xular işom...

XVIII.

anſan kΦoup, ataaja əqoup
amətkuma aʒuabʒ goit,
ſmat apxıarca knə dəƥoup
irʒəuanə guaqła airħoit.
ixəigoit xuəcra guəryara
izdəram uaha daxıcara,
harixan dazxuəcuoit dƥoup
znə dguəryoit, znə aşoura dtoup.
axumarrakua ayyara rʒəzt

iſtnaxţ iaazkulaz guəryara
alaxı eikura aqabara,
iason zegıə zərlaşoz dərpərçţ...
dərpərçiţ ui drəmbo xara
iyya xumarķ əqamķua qara.

afbaƥəi axə.

I.

ſmat ipa iguəoırta dtaxəeiţ
axa idəruoiţ dtazərxaz,
aȷgıa zĥozgıə guyaras irteiţ
itaca laſȷa işrəxqıaz.
enagı iguaîaᵠ igəlan
zegı axıəqou rdərra iman,
iara tənų dƥargıə iruaməzţ
daxıcalaķı təp irtauaməzţ,
ila intarĥon eskſəngıə
uərt iȷnəmxaua iſtaməzţ
iguərya aẓgıə agoməzţ
izaſtaziz irĥon zegıə
iguə pərjon x-ilarçon
iqara ᵠeimîa idərbon.

II.

dtahmadan miƥəķ ilşoməzţ
axa idəruan ui iargıə,
minutķgıə aynə darƥoməzţ
iguə itaȝan eskıəngıə.
ķər dnəqueiţ ẓəryə ireiĥeiţ
abqar dirbeiţ, aᵠə dirbeiţ,
axa dadəmgəleiţ aẓgıə
maȹ iȷərķţ irguampxəeiţ zegıə...
maȹ rķiţ-ĥa daagəlouma
imaȝam ƥamyaxuəķ qara,
dəryagı ddəkuȹ dnəquoiţ xara
ui „daməoınə“ innə dƥouma
iguə ţuȹ, ila aſa xəuȹ,
ȷarak-ĥa zkum ouȹ „ixıəmȝoıuȹ“

III.

ᵠnaķ eizaraᵠ xuat dnaskeipxıan
ieiĥeiţ igutəxakua zegıə...
ui dzeipşra—oyəz idəruan

ȷgei bziei drəlan eskıəngıə.
„iuboiţ jrei psrei seimarķuoiţ
axa makıa spsə touȹ sənxoiţ,
istaxuȹ səqara ᵠeixarc
jlar isnərbalo daməoı snəmzarc,
ſouķ rnaȹala səyķuən dtarxouȹ
ui zaķu ckıa iuahaxeiţ
seipş ẓəryə rəguə urdaxeiţ
zda uay iimbac axıəmȝoıə stouȹ
istəx unaȹala snərxa
səzfaz mcala isəztarxa.

IV.

ui azə aķə usmeigȝan
səynəj aķuzargıə səxəiouȹ.
iuguampxozargıə isȷumȝan“...
iszəyhauam, sguə amca touȹ...
„hai, abri eipş souəmĥandaz
as şaķum sumərpxaſandaz,
uztaxəməz aẓ ieipş sqouçeiţ
ķər isxamştuaz xıaaķ səzurƥeiţ...
iason ipsra mcanə isoırouȹ
qarak ui sarƥom sargəluam
xıaanə isəmouȹ isxgaȝuam,
uərt srəſtalar imariouȹ
axa ui seipşəm isəzuam
aẓə igudçan dəsəzſuam“.

V.

uaha ianimuə dipərçiţ
naq xara ilaxı eikuçanə,
axa ᵠaẓə guyaras dſtixəiţ
abart reipşkua iuranə.
ui hanaî dəu iyķuən iaķun
anķıa abart irᵠəz oyən,
ieiĥeiţ iiĥac dəzmərtənyquaz
uaxənlagı ᵠənlagı dəzmərȷuaz,
dgıəli jyani ak izmərboz...
iĥoiţ, axa iguə ᵠķaaup
ipsə zegı caxeiţ imų kuadouȹ,
ipa iynə iynəlaşoz,
ubra uaj dibazîa dqaloiţ
uajə—uajə ilaoıərȝ coiţ...

VI.

sa səynə sguara ualaxuɒ
səɥ̨ḳun uieipşnə uspxıaʒoiţ,
aɸ bzia ḳuadər xəia akuɒ
uara uzəħan isərxəioiţ.
egıərt iqou uɟəzgoda
guanɟəxıa ajaḳ uazħoda,
urxəibaauam aẓgıə uara
hauzərazuɒ enagı hara,
an dəqazar uara duanuɒ
ab dəqazar uab diyəzouɒ,
aiaħſa uaħſa eiçbə louɒ
səzəniaz unaɒə ianuɒ
iuəlrşa uxə uameigʒan
sa szə ubraanʒa umaaſan".

VII.

„aḳə saɟaaſom, sxə seigʒom,
bzançəḳgıə uara uzə.
axa ui azə agısəlşom
naɒ rḳəxa səmam exıazə.
uynə umal iszalouzei
ɸəi ḳuadəri irəlsxuzei,
sazrəcham sara uərt aḳgıə
aẓə iɸə saſtam bzançgıə.
uzſtou aḳ iapsou uəsəm
ui ajas aẓə iumərhan
aẓ izħogıə igura umgan,
uaquç ui ajəɸra iaɸuɒ
ipsəz dpsiţ, inxaz uxəmɟan
xıaas iſtəxnə qara umcan".

VIII.

daxıcalaḳıgıə zegıə ui aḳuxəeiţ
iuəskua irmuiţ iqamləeiţ,
ilabaſa ɥrəxu ſteiçeiţ
iargıə aſſəħa aynə dɸeiţ.
axa uagı ipħəs dlərgəlom
uaqaḳ dneinə dɸanə luʒom,
ila dtasnə, ila təlxuoiţ,
aguərya aguxıaa dalərgoiţ,
axa ui ſta uaha ilam

zegıə uəs ileigʒoiţ iɥhauoiţ
aarla iapxıa dnaguaguoiţ
aḳrəiuam laɟaj imam
zegıə rzən dəguaauɒ daşouɒ
atatən axara daɸʒouɒ.

IX.

ſmat, harixan irħoz, iruaz
zegı ſarizan ilahauan,
art enagı guəryas irəmaz
largıə ui lguə pnajauan.
ɸnaḳ iɸan aja şeimərdoz
ui auəs „dəu" aʒbaxu şərħoz,
aşərħa dyaçqeiţ ſarizan
lguə iazəmɥhaiţ dəşnə dɸan.
„sara səqouɒ sara sſouyuɒ,
sara izuoiţ saſa iſa,
sara srəzxoiţ uərt alakua".
egıərt zegıə şanxan ilzəpşuɒ,
laſa iḳumjə maɸ lɨəlçoiţ,
xaçaḳ dieipşnə lɸeibəta dcoiţ.

X.

aguaɨaɸ dneiuan dləſtaləeiţ
harixan dəyua ləzɸətua,
ſmat uajə uajə ibɿə irgoiţ
aẓə iahar-ħa dɨaua.
axa uərt drəzxuəcuam lara
amca lḳnə daɸuɒ acara,
şourala dəbəluoiţ daxıco
lab iḳıaraxu lqnuɒ igıalo.
ixənħuoiţ naq iuazərua
rxə ḳnə irħaua rɸamɨo
rəynə, rguara rəla iambo,
iaxıco iaxıaaua rzəmdərua,
axa uaqagı aşta iazḳuam
eibargıəɿuoiţ tənɥ iɸaʒuam.

XI.

ſarizan ḳər xara dcaxıan
dəlpəleiţ naq amyan astan,
amya daɨa daapsa dəqan
dnaɸa aaɸo dxuəcua daauan.

ui daniba guyaras dqaiçeiţ
uaʒqıa daxıcoz iguə azceiţ,
daankəlan dləzçaaiţ iara ua
ckıa ialħarc lΨķənço daxıcaua,
maƿ iʃəlķəiţ ķraamta ilmħeiţ
axa ianxəeimç danirguaqɜa
imɜaķua ialħeiţ daxıcauaz,
aʒgıara luərc lguə işţaz.
iaxıəlħoz dşnə dəqan dqapfɜa
diəħeiţ souʒ-ħa astan lara
dəşiaşou dcarc ləmyaxı xara.

XII.

axa imuiţ diman dxənħiţ
araxı rəynəqa iaaibagəeiţ,
uaqa xıaas imķəzła Ψimtiţ
lguə ialsrəz eipş agimħeiţ.
aynə iaxıaaiz eikupsə iƮan
harixan dʒajon, ſmat dɜəryuan,
rpha danərba rəpsə aatalţ
rəla eiçəxnə inagəlţ,
axa zaķu sedrou-ipşuoiţ
rguə esuoiţ aſtəbʒ raʒouƿ
apxɜə irəkunaƮaz rΨapsouƿ,
axa astan bragıças iʃłoiţ.
iargıə Ψituam, ipşƮə ipsaxţ
uəs irƮan dʒajarc iΨazikţ.

XIII.

„miƮə lxəçuaməzţ farizan
dəpşkan, dxuɥən uəsgıə lara,
xara łəqaməz aynə łƮan
iłəxızei, abərgʒa łara.
ma ła łəbzala ddəkulama
akumjə, ķaba lłəlçama,
dabacoz deikunəxla lΨķənço
ləla amca xə lguə pjo
mcə zəmħoz abqar lquənça
eimsə ləſa xtərpa lxaça,
agan lΨavaķ łaraxła lΨɜo?
ui uəs imariam, uəs başam
ui eiʃou auəs qalaɜuam

XIV.

aʃəgı ſəcra, aʃəgı xuəcra
enagı abartkua hargaɜeiţ,
auaa zəſtou oyra, dərra
hara hzəħanĸ iqamlaɜeiţ.
ajəƮ uaa abna ianəlaz
bna oyças rxə annəqurguaz,
ui eipşkua iqaz aʃgıa ruan
iapsam azə oyə dərſuan.
iaşouƿ iason ła łəʇĸun iouƿ
axa sara sƮəmoyəuma
ui izən səguə mbəlyuma
sargıə ui iaſa eihab souƿ
kunamgala dtaxəeiţ—sarƮom
xıaanə isəmouƿ aĸ snarbom.

XV.

axa aoyſra zəqalom!...
ui eipş zənɜa ibna-oyrouƿ,
uəs iqou auəs sadgəlom
iadgəlogıə aƶ dsəmbarouƿ.
aſra zəxqıaz uaa mdərkuouƿ
apstazara iaʃəɜəz rouƿ,
iruəz oyə iraƮeiſom
apşkagıə Ɯeiuƿ-ħa reiħom,
ui auəs oyə daxzərqıaz
psəs amzar bzas oyə diſom
laməs imam, hatər ikum
dəşpsəz ixə şeilagaz
ui aƮə zegıə eildərgəeiţ
ixala dşapsaməz dirbeiţ

XVI.

art reipş iqou auaa ſƮuma
dara rxalagıə ipsəmi,
rpsə teiţ-ħa oyəs iſoum.a
zegıə rəqnəƮ rəla təxmi!
ha hſa aauoiţ-ħa łakı tharqıuam
uərt reipş iqou amdər dahſuam,
hxə hnapala itaharxom
aƶgıə iahqimſo uəs qahçom.
hara hſa azaĸuan iauoiţ
ikŋə iamouƿ uərt zegı taĸəuƿ

rxə iakuitəm, auəs iaḳəuɲ,
abaa aynəçqa iguaquoiţ
rɟa, rɟə uaqa irxəçəşţ
mşḳə itəçərgıə iuaaxaşţ.

XVII.

uərt aɟgıara iruəz iaxıxuəşţ
bzançə ui ieipşu aḳ rəmua,
ui naxəs ckıa rxə rdərəşţ
eildərgaşţ auaa zegı şənxua.
ui auəs ſta iɟərɫəmgan
aẓgıə iləmha iaɫmərhan,
ɫa ɫguə rtənɥnə ɫənxala
aɟgıara zuəz agəeiţ ɟgıala.
ipsəz dpsiţ, axa ɫa ɫxəmɟan
ɫkətan ajlar ɫrələmçən.
ɫəynə, ɫguara kıaptaɫəmꝉən,
iapsam azə guərya ɫamgan
ɫazxuəc aɟgıaura zeipşrou
ui amşala şaqay xɟaxıou.

XVIII.

aɟgıa zħo, izua, uərt maɥəm
dara ɫxə ɫguə ɫadərgaşţ,
axa dzaḳuxalaḳı izxuəcꝉəm
ſta iraħaꝉəu ɫa ijdərşţ...
astan iaja zegıə arşanxəeiţ
irua rzəmdərua eilaxəeiţ,
iaxıꝉaz iarxuəciţ mcəxuʒa.
ajaḳ izəmħeiţ aẓ zənʒa...
auxa astan ua daagəlţ
iynəqa ixə imərxəeiţ
ſarizangıə labqar ſtalçeiţ,
lḳumjə lḳaba zegıə ḳaləɟţ.
ſeiɟʒa astan dgəlanə dceiţ
egıərtgıə ruəs axı rxə dərxəeiţ.

abɟbaꝉəi axə.

I.

astan dangəla dşiaşaz
auəsħartaxı ixə irxəeiţ,
aizaraꝉ iyəzɟa iqaz

zegıə rləmhaꝉə ineigʒeiţ.
irədərḳəlaz ryəza dştaxaz
itaaɟa rəchan işənxaz,
rxə rguə canə işəqou
aɟgıa-ħaɟa jɲayəḳ şrəmou,
acxəraara anrəţamxa
iaḳum şrəmɲəçqıaua dara
rxə şdərxaz zəmya qara.
aʒoıab aaʒara anləgxa
aḳə dapsamḳua dşəqalou
abɟəsra aşqa lxə şxou.

II.

ui eipş anraha eibərħeiţ
aḳomꝉar cxəraara qarçarc,
uanʒagı inaɲə ianərçeiţ
astan rabɟaga iħalarc.
işərħaz eipş dəuḳ mərçəḳua
aḳomꝉarkua aẓ dagəmḳua.
rꝉeibarḳnə aguərkı-ħa iceiţ
eiɟaramḳua irħaz nargʒeiţ.
pſəmş eidgəla uəs izəruan
itatən ꝉərxţ iaargan idrəpxţ
iɟ izərtaaiţ, imxə targalţ,
zegıə rzən guəḳla icxraauan
iguəroıon iɥɥon, aɫa rħon
ſmat igəu ibzou zegı qarçon.

III.

ſəbɟonla aynə ineiuan
aɫquə, gazet irəpxıon ua,
arquşga-jabɟ ialaɟajuan
irħon alaxţra atəʒɫa...
zegıə guəroıo ineilagələeiţ
rguərya rəgutəxa zegıə ḳapseiţ,
aḳomꝉar auəs axıəruaz;
aɫa ħaua iaxıəxumaruaz,
enagı rguə ui qanaçuan
xıaaḳ zmam reipş rəynə iarꝉon
anḳıa ianeibgaz rgualaɫon,
lapşə xaala irəxuapşuan
irəgdərxoməzţ aḳ qargıə
faꝉəi rəjꝉəi xəian eskıəngıə.

IV.

ipo iyua uəs axıəruaz
lguə dtaguəroıion farizan,
largıə drəlan—xıaas iləmaz—
zegıə lxarştnə ua auəs luan.
znə fəbʃonk aîfəraᵠ iᵠan
uaqa iqan fmat harixan,
akomᵠar rmaɜanəqugay kurə
dgəlan dʃajeit dara akrə.
„îart iaxıa aguərya îəmoup
îəɥkuən îguəoıərta dtadərxəeit
îart îxuəcua laxı eikula îᵠeit
axa ui eips iqou raʃoup
inəquərcoit zdərra maɥəu
izəmxuəcua zxə jəᵠ iakəu.

V.

iason ha dahyəza bzian
hguə daloup dara məcxuɜa,
hikuguəoıuan aʒəs dhaman
axa iaxıa dhapxəeit zənɜa.
axa map! iason daʒəkəm
ui dəpsit-ha ipxıaɜaᵠəm,
çoup, dəqam ara iaxıala
uəs iuam mxuᵠa oıuoıuala,
aaigua, sigua qargıə daabom,
axa hart iason haiyəzʃoup
ifa ieipşu afa haloup,
bzançə dahxaştnə iqalom
ara haqoup hart auəs aauoit
haynə hguara eipş iahpxıaɜoit!

VI.

iason itakra ha iaauoit
paʃas haîpxıaɜa hart zegıə,
ui iuəs hara inahgɜoit
imya hakup pxıa eskıəngıə.
fmat abar, ui hara hab ioup
harixan han ilyəzou loup,
farizan-haha eiçb—ara
ha han ilxəlçəz—ui lara!
ha hnapə îara iîəgxom

uəs îənhaʃşam xəlapşrada
ak îəgxanə cxəraarada.
iason hyəza iaxıa daabom
axa dəqoup imcxura iahfa,
zegıə eichahfou farizan.

VII.

akomᵠar rqnə dhadahkəloit
iaxıa-rnaxəz abra lara.
lenin dəuuɜa ixıəɜ lxahçoit
akə ui dyafaşam qara.
ataaʃa məcxuə iguəroıeit
ui iaja zegıə rxə azceit,
farizan aguəroıa dəftnaxt
sîədəîkəl-ha dəɥɥo ixtalkt.
harixan zguə xuəz iməɥɥoz
lxə lᵠə iara ua iaapşɜaxəeit
aɥɥara axumarraxı darxəeit,
mətkumamzar ak şəlmhoz
iaxıa xuɥək lguə harakxəeit
kər lguə iaxuoz lahait ilbeit.

VIII.

fmat aja irhaz deiguəroıan
xaxı ilaxı eiçəxnə daaɥɥeit,
ilaba pşɜa naiçfîa dyagəlan
abart reipş, ajakua neiheit.
„itabup daara hguə axıîərᵠəxaz
hguərya hxıaakua zegı axıîərᵠaz,
dara akrə aqabaa jbeit
məzk iszəmuaz pfəmş iqaîçeit.
exıa iark səɥkuən îiyəzoup
səɥkuən ipsəz ieipşnə îəzboit
enagı îa îzən sguə bəluoit;
səynə sguara zegıə îrəloup
înapə ianup... îtaxxap ijga
ui azən ak shom sguə nərxa.

IX.

uəsgıə fta sa uaha səlşom
irəchaɜou iajxıou aʒ soup.
ayən phəsgıə lfapə lzeixgom
dşəqou jboit takuajək loup.

haʒoɪab zaɻ ləda oy dhamam
uaha xşara ila htapşuam,
axa dəjga ɬara dɬəmaz
iɬho ilɬərbo, aᴪ dəqaz,
hara agɪhaurəm la doyxaɒ
ɬnaɒə danuɒ ſta ui ɬara
dᴪeixar dɬaɦſouɒ ui ldərɒ lara,
ɬəlapş ckɪa ilxəz... hrəchaxaɒ...
ui anays uaha agɪɬashom
aᴪakə ak ləgxaɒ-ɦa sɬom".

X.

„axəlapşrei acxəraarei
iləgxom haqnaç uezgɪə,
anays ui ləʒrei lbɻəsrei"
izalşonə iqam bzançgɪə.
ui aſtaxɪ agɪmərçə dargɪ ceiɻ
egɪərtgɪə aynəqa ineiɻ.
ſmat apsxuəura iguə itan
gucxula iouəz ſɻə şəla xəian,
axa akomᴪar rəmşala
apsxura daquçiɻ zənʒa
uəs eiɬak ſtixəiɻ ixuɥɬa.
uaɦa imɦeiɻ ɬaqɦarala
pətyək izneiuoiɻ itənxaz
nas igulaz aaigua inxuaz.

XI.

ui naxəs akomᴪar dalan
ſarizan auəs lua dəmɻua,
lyəzɻa largɪə dguəroɪo drəlan
bzanç akazəɦan dmaaſaua.
ayra apxɪara ckɪa ilçeiɻ
apoliɻika lxə azceiɻ,
agazeti aɬqukuei drəpxɪon
ajabɻkua iqou eilləргon,
ldərra iacleiɻ məcxuə largɪə.
znə eizara xanɻyəs daman
znə maʒanəqugayəs dᴪan,
auəs luan uaxgɪə ᴪəngɪə
jlar ruəskua lnaɒə rəlakən
lxə ləxşəy zegɪ uərt irəzkən.

XII.

axa abzħaɟa rəbz ꝑozma
zegıə lara sirła dərbon,
aķ rəmħar rguə iauazma
irꝑałoz zegıə ui lzə irħon.
axa uərtkua uəss izmada
irħo irua ipħaķuada,
ildəruoiţ zegıə irkunagou
mdərla iṣɟajo izeipṣrou.
açəxuꝑanə dəçagəlan
aķooperaţivaꝑ uəs luan,
ltaaɟa raxıgıə aķrə dapsan
ləlaſcarakua zegı ķalpsan
ajlar mbaꝑə drəxuo dəqan—
zegı rəla dsirxəeiţ ſarizan.

aabaꝑəi axə.

I.

araionaxıgıə irdəruan
ſarizan lxə lçəxua zeipṣraz,
zegıə ləcxraauan iləkuguəoıuan
irbon ui aķər dəṣapsaz.
akətan aħsa xəs drəman
napənças ui lədnə dəqan,
zegıə rəqnə la deiꝑķaayən
aħsa bərgɟagı la ilzçaayən
esmꝑəṣa eizara qalçon
iralħon irəgəu irbzou
iqarçaṣa auəs zeipṣrou,
ķulıţuraꝑ uəskua nəqulgon
dđəkun dətqıa enagı lara
daçaxoməzţ aķgıə qara.

II.

ſarizan doyəzꝑ ķomꝑarrouꝑ
dəłtiţ ui ua, daaʒeiţ lara,
uərt zəſtou enagıgıə dərrouꝑ
dərrəla iaꝑuꝑ azhara...
rſa zegı ɟkurpoiţ rguə esuoiţ
rəmya rʒə ɖərxa irɥapoiţ,
imyapərgoiţ rꝑeibarķ zegıə
aķompaniakua eskıəngıə,

rəmɥ rəlşara zegı ua eizgouƿ
iaaʃo eiçaxo dubaʒom,
rəmɥ aķ izkumxo ubaʒom,
zegıə rzən uərt enagı ixəiouƿ
eidgəlouƿ rɸeibarķ auəs ruoiţ
ruəs guəroıiarouƿ rəlakua ɥɥoiţ.

III.

uərt rəmɥala ķolxoz ialalţ
ua akətan eiuaz ʃardayəķ,
xpa, pʃba ķolxozgıə ʃakudərgəlţ
irəlouƿ iguəroıio ɨətʒəķ...
ķlubķ qarçeiţ naƿ-eilapsala
rqəb itərxəz rxaƾ parala...
ui laşarouƿ ui guzərhagouƿ
ajlar zegıə irəlaxţəgouƿ,
iqarçoiţ apiesa ɸəckua
rxakuitra şəlçəz dzərbaua
apstazara pʂʒaxı izgaua,
ɸaƾƾ anxara bzia sirkua
irəlazərxua iaxei uaxəei
işəqou razɦoi idzərçuei.

IV.

abar iacouƿ uərt analga
akətanƾ achakua qaça,
qajlar rmassa axaɦ ķəlga
ianərɥap rəmya qər ʃtaça.
ķulaķ izə ikupoiţ ja mcala
iruam ɟgıa rɦar amat bzala,
irpərxagou zegıə napxıarcoiţ
amassa raxı irədrəpxıaloiţ
mxəldəzɨa eidərķəloiţ ua.
aķulaķ ibz pərxags irmourc
işhamkua rʃəgas iqamlarc.
iqouƿ zexıənqara imƾua
iqam aķə izlam qargıə
guəs iamouƿ auəs eskıəngıə.

V.

ʃarizan laʃɟa ɨyəķ zkıyəķuƿ
drəvagəlouƿ largıə dpərua.
izɸu zegıə dmaaʃo dərɸuƿ

drəlouƿ bzanç psʃara-ɦa qamçua.
aamta eiķuşoiţ oyə icloiţ
aɸaƾ pstazara iɥapoiţ,
aɟgıa məɟgıakua rəla xyouƿ
uərt zegıə ajəƾra iazşouƿ,
işaxəlçzeipş iagoiţ iara?
axatəpan ɨtuƿ ķakaɥuƿ
pʂʒara, xaara, bzira təpuƿ,
idərlaşoiţ zexıənqara
ɟaʃra ɟəmzara uərt iruoiţ
xıəla abzazara xdərɥoiţ.

VI.

ʃmat harixan rəynə iqan
uaanʒa eipş iaɸən anxara.
irxtəsxıaz rguə aça içan
irgualaɨon enagı dara.
zegıə aʃʃəɦa eidərxuəclon
iaxıa iac reipş rəla iabon,
axa dəryagı ckıa ianxuəclakı
pasa izlaqaz anərʒəblakı,
rguə nnakələon rpstazara—
irbon akər pxıa işcaxıaz
rdərragı ʃarda işazhaxıaz...
ɾguala rəɥķuən iqamzara
ui xaştraķ-ɦa zkum ouƿ bzançə
axa ieiguəroıioiţ rəpha lƾə..

VII.

dəryagı ui itaķrakua unə
lani labi drəxuoiţ aynə,
rmarɨa ķnə rəgukua rtənɥnə
pxıaqa inalgoiţ ineipşnə.
ləbzourala kər rəclaxeiţ
akər guazhara ianiaxeiţ,
iqarʃoiţ inapşua zegıə
uərt rajabʇ rəmouƿ eskıəngıə.
„akər guaqra kər rəchara
irənieiţ ʃarda iqabeiţ
izkumguəoıuaz rəla iabeiţ,
axa iqouƿ rguə aazgara
rəynə rguaraɸə izxuapşra
nasəpnə dgəleiţ rtəpha“.

VIII.

znə aʃʃəħa tənɥ eiɟajon
ʃmat ipħəsi iarei aynə,
aja eimərdon ajabʈ rħon
rguə axıΨəoııuaz aΦħa aqnə.
— eh! iħan iboıa eiçəxîa
ʃmat labala dɥala dʈazîa,
daakupsəɥhan aî dəndəlpşən
iʈtənəjg axu inəliʃən,
daxo dʃajarac iΨazikʈ.
ipħəs uaxı işqa dənxıapşən
ləla labzəşkua eiçəlxən
lguə maɥk irtənɥîa dnaizxucʈ.
ak şiħoz uəsgıə ildəruan
zakuxarəzeiʃ-ħa dɜəryuan.

IX.

haɥkuən, haɥkuən hxala iahfaz
ha hxarala dəɜiʈ, dəpsiʈ...
darban? izvaaboda hzəniaz
ha haup hara ui dahʃiʈ.
ixuo qʃa iməxuoz qahçeiʈ
izhauan... iamuiʈ... dapahqeiʈ...
azanaa iikəz ikɜeiʈ-ħa
iahkəiʈ hħa qamlar aaurəm-ħa,
ui mɥəla dazahkəiʈ iara...
axa aʐ iʈ aʐ iguapxom
ui zegıə rguə ipnaqom,
abas... abas... dhaaɜeiʈ hara...
dhaaɜeiʈ dahʃiʈ... ha dagıahfiʈ...
igunaha guəryala harʈeiʈ...

X.

ianiguampxa hziquamçəzei
oy dakurçozma ixata.
ui şəqaloz zahzəmdrəzei
izhaxızei abri haynata.
ubas hamur ubas hamħar
ha iahħaz aşqa dahmərxar,
uajgıə dqalarən deibgaɜa
dguəroııa xumarua dçarɜa.
ia işiħaz ixə douʃxar

iguə iaxuoz aʐ daaigarən
ui akun-iguə azharən,
uaʃtan diguampxar ak qalar
vbas ħa ihauaməzʈ hara
ixə akun... zegıə kahʈ. ara...

XI.

nas... imdərrouƥ hart naƥ zharkəz
jəʈ naʈɜa iaabaz aʃaura.
ari aamta ʃgıa iahxəsəz
bzanç oyə ilnaxuam oyra.
slabaʃa kədxnə mɥəbʃək sđəkun
akət srəlan ađə səkun,
ha hʃa zuəşa aʐ dəzbarcə
hguərya hgutəxa irʈarcə...
imaɥəm uərt ʐəryə srənieiʈ
axa nasəpnə zegıə maƥ rkəiʈ
izashaz xyə-pʃyə saxıdərxuiʈ
aʐgıə ui ixə azəmceiʈ
iiaşan rakun səztaxəz
sa spstazara znaƥə ianəz.

XII.

abart raxıʈ aʐ dakuşahatxar
ui xərʇagan hart zegıə hzə.
haynə hguara kraqazar
kıapta laʃcan inxon jlar rzə.
hara uəsgıə hajla zaʇən,
haʃtamta dumətʐ ixuɥən,
hnarəlpsaa hcon hazlaz jlarə
ui azəha izħodaz krə...
haztaxəz zegıə rguə ialsrən—
axa hazʃəmoıəz arguəroııon
rxə rguə ui iqanaçon,
iɥɥo ixumarua iarʈarən
hguə ikuslarən ikuahaua
bziraƙ zbaz ieipş rguə azhaua.

XIII.

axa iaxıagıə hapsə touƥ
hanxoiʈ tənɥ aʃʃəħa aynə,
ui eioııəmzar iarban haqouƥ...
hazfaz guaquoiʈ abaxtaqnə.

ikunagaz azakuan iauiţ
rguə pnaΨiţ rxə dnarkəiţ
abar ambaƮ çuoiţ ojəſta
đə ikumlac irmbac ynarta,
rtaaja irəmaz irxɜəz rtiiţ
irəkudərɜiţ rmal zegı rpaja
uərt ajgıa məjgıa nəqucaja,
ari jlarə irbo iaapşiţ
asarkeipş iqoup zegıə rzə
iakum yaſara akazə.

XIV.

azakuan, azakuan iaşa
hara iahtənxou ubri oup,
nasəp bzia pxıa hazgaşa
hakunarłeiţ hamyakua qapoup.
ui hariaşeiţ, ui hart haaɜeiţ
hguəryakua hgutəxakua arΨeiţ,
hart zegı haɜuan hart zegı haxƮon
haſta məſtak açəxua pƮon,
axa aiaşa haikunarxəeiţ.
iason dəqam... hquioup hablup
ha hzənxazei... adgıəl hakup...
axa mştəxu hala hΨə iabeiţ...
axa izban? haqaz hara.
ađə hakuəz pətrak ara.

XV.

rguə iagap iguaqəp jgıala
ckıa irdərp iruəz işagaz,
ha hqamlar izbodaz blala
aguamçra guəpjara izəniaz.
ma ui pətrak hguə abaalap
akə zħaşagı nnakəlalap,
hneilap uəs iaxıənɜa haamtou
bargıə sargıə abas hguaguou,
jboma aΨaƮ-iaşa çabərg

iaaɜaz akomΨarkua zeipşrou
iahzəruəz auəs xıças işckıou,
darquşuoiţ axuqə abərg—
ui zegıə Ψərpşəgoup iaaɜagoup
xuqəi dəui rzə ilaşərbagoup.

XVI.

ſarizan uaxı uərt drəmadoup
hara hzəjło iarban, draaɜeiţ,
ui daxıcalakigıə zegıə akoup
uərt ləcxraauoiţ zənɜa doyxəeiţ.
səxucɜar seilagarħa sajîoiţ...
axa isgualaîar sirîa izboiţ...
zakuzei aſaura zaxıɜuzei,
ui iaxəuzei iaçəxuouzei?...
sſa zuoiţ ħan səΨkənço snəquon
axa izban, szərxagazei,
Ψeila sƮanə szazəmxuəczei.
iason zegıə bzia dərbon
iyəzja zkıyəla iraJan—
inapşaapşxıan rəmqgıə oıuoıuan!...

XVII.

abart zegıə xıəmɜoıəs irəmkəz
sara işpaqasçei xıəmɜoıəs,
abart zegıə reiha səşquşməz
mdərkua işpaſtəsxəi ui xəs.
ui qaſaƮup sirs ibaƮup
ckıa azxucƮup eilərgaƮup...
axa nəx ſta isho zpsouzei
başa aja məcxu zəsħouzei
ui eipş iahagıə irguaqgoup
sxə sguə amca acranaçoiţ
sJei sJəi şourala ibəluoiţ,
ilaxyagoup lapşxərpagoup
xıaa qədoup isnatom psſara
eh, mroup! alaxƮra açara!

XVIII.

harixan aſſəħa dɜəryuan
ſmat işqa lxə narxanə,
ui iiħoz aja dazxucuan
dazxucuan kər aamta dΨanə.

— isahaiţ, iuĥaz zegıə iaşouƿ,
amdərra əzrouƿ ibaşouƿ!
oy iitaxu iguə iakuło
xaƿ guapxarala iqaiço—
zegıə ireioıiuƿ eskıəngıə!
iqazam Ψakķ malgıə jlagıə
uəss iqou dərrouƿ zegıə rΨə!
iason səmş iΨikaaiţ sgüə...
... zegıə reihagı... isxarouƿ ipsra...
isxarouƿ... ipsəşa abra...

ianvar 1.
1933 ş.
a q u a.

№ 542